

ПОКАЗАТЕЉ

Република Српска

Новембар 2025. године

Број 3

Републички завод за статистику

ДЕМОГРАФИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

РАЂА ЛИ СЕ ДОВОЉНО, УМИРЕ ЛИ ПРЕВИШЕ?

● Зелене пијаче не морају нестати

● Надолазећи попис
пољопривреде

● Гимназија и даље на цијени

● Шта имају/немају
наша домаћинства

Основни подаци о Републици Српској

Административни центар
Службени језици

Бања Лука

језик српског народа,
језик бошњачког народа,
језик хрватског народа

Становништво (2024) 1 110 496

Номинални БДП (2024, милион КМ) 17 195

БДП по становнику (2024, КМ) 15 484

Просјечна нето плата (септ. 2025, КМ) 1 557

Стопа инфлације (IX 2025/ IX 2024, %) 4,4

Најчешће женско име новорођенчета, 2024. година Милица

Најчешће мушко име новорођенчета, 2024. година Василије

Уређење Парламентарна демократија

Предстојећи избори Општи избори 2026.

Монета BAM, конвертибилна марка (КМ)

Курс Везан за 1 EUR = 1,95583 BAM

Главни привредни сектори Индустрија (углавном прерађивачка индустрија, електроиндустрија);
трговина, саобраћај и туризам (углавном трговина на велико и мало); пољопривреда; грађевинарство;
информационе и комуникационе технологије

Кредитни рејтинг Moody's B3, стабилни изгледи; S&P B, негативни изгледи

Статус приступања ЕУ Босни и Херцеговини додијељен
кандидатски статус за чланство у ЕУ

Ријеч уредника

Поштовани читаоци и корисници статистичких података, Република Српска је у протеклој деценији, само на основу негативног природног прираштаја, изгубила готово 60 хиљада становника. То је град величине Источног Сарајева. Земље региона, али и Европе суочавају се са истим проблемом – депопулацијом. И док је фокус усмјерен на то да се повећа број живорођених лица како би се смањиле посљедице негативног природног прираштаја, свима нама промиче друга, подједнако важна страна приче, која пресудно утиче на укупан салдо. То је број умрлих лица. Када се дубље анализира структура и начин на који умиру становници Републике Српске, питамо се, зар је морало да умре баш свих 14 136 лица, колико је забиљежено у 2024. години? Можда и оправдано питање, уколико знамо да је готово половина свих преминулих, умрло од болести крвотока, тачније 6 259 лица. Ријеч је о болестима које могу бити узроковане комбинацијом више фактора, као што су неправилна исхрана, физичка неактивност, штетна употреба дувана, алкохола, итд. У току прошле године, у саобраћајним незгодама, погинуло је 94 лица, док је током девет мјесеци 2025. године, тај број и већи, 96 лица. У 2024. забиљежено је и осам убиства, 138 самоубиства. Иза сваког појединачног случаја стоји једна прича, која можда није морала да оконча трагично. Дакле, осим што се несумњиво мора радити на мјерама које стимулишу рађање, статистика показује да у борби са депопулацијом битка може да се бије и на другој страни, код броја умрлих лица. Управо је то и главна тема трећег издања статистичког магазина „Показатељ“ у којој смо анализирали ову тему питајући се „Рађа ли се

довољно, умире ли превише?“.

Завод ће, у сарадњи са Агенцијом за статистику и Федералним заводом за статистику, крајем 2026. године спровести Попис пољопривреде, први након више од 60 година. Колики је значај овог свеобухватног истраживања, као и сектора пољопривреде за Републику Српску?

Зелене пијаце су мјесто гдје се сусрећу домаћа понуда и потражња. Да ли су тржнице концепт који је превазиђен појавом маркета, супермаркета и великих трговачких центара или оне имају потенцијал да постану алат будућности?

Када анализирамо тржишно пословање у Републици Српској, онда видимо да су Информације и комуникације и најпродуктивније и најпрофитабилније подручје, са стопама далеко изнад републичког просјека.

Регистар просторних јединица је од суштинског значаја за статистику, иако просјечан корисник можда то не би помислио.

У претходних 15-ак година, код готово једне трећине јединица локалне самоуправе дошло је до промјене статуса, па је занимљиво видјети на који начин то утиче на статистику. Анкета о потрошњи домаћинстава нам открива шта наша домаћинства посједују, а шта не посједују, даје нам податке о расположивости услуга, посједовању трајних потрошних добара, као и условима становања.

Ово су само неке од прича које смо обрадили у овом издању „Показатеља“. Настојали смо да пишемо о различитим друштвено-економским темама од значаја за Републику Српску и тиме дамо свој скроман, статистички, допринос.

Огњен Игњић

ИМПРЕСУМ

ПОКАЗАТЕЉ

ИЗДАВАЧ:

Републички завод за статистику
Улица Владике Платона 66, Бањалука

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ

УРЕДНИК:

Дарко Милуновић

ЗАМЈЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА:

Огњен Игњић

РЕДАКЦИЈА

Жељко Асентић
Јелена Барош
Санела Боројевић
Теодора Булатовић
Наташа Драгић
Огњен Игњић
Симона Јоксимовић
Милка Лончар Антић
Нада Малиновић
Драгана Мандић
Слађана Никић
Долорес Пеулић
Билјана Тешић

Мр Лазо Шегрт

Нада Шобот

ДИЗАЈН

Милош Јаковљевић

ШТАМПА

„Корикотерс“ Источно Сарајево

ТИРАЖ

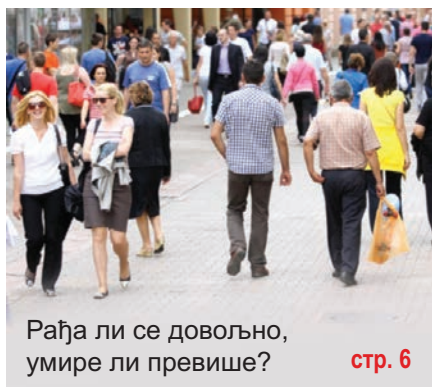
150

ФОТОГРАФИЈА:

Архива Завода, <https://pixabay.com/>

ФОТОГРАФИЈА НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ

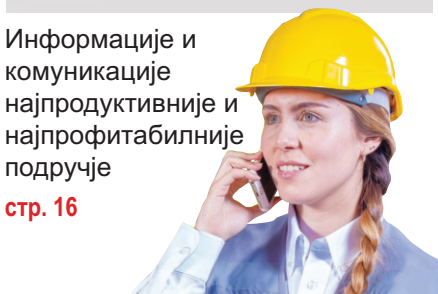
Огњен Игњић

Рађа ли се довољно,
умире ли превише? **стр. 6**

Информације и
комуникације
најпродуктивније и
најпрофитабилније
подручје

стр. 16

Пописом до ефикаснијих
аграрних политика
стр. 10

Доминација великих
трговачких центара

стр. 22

Тржиште стабилно,
структура
незадовољавајућа

стр. 24

Реликт прошлости или
алат будућности **стр. 26**

Ученици најчешће бирали
гимназију

стр. 32

Природни потенцијали
недовољно
искориштени

стр. 36

Купатило са
WC-ом **стр. 44**
не посједује
1,7% стамбених
јединица

Како промјена
граница кроји
базе **стр. 48**
и евиденције

„Квалитетна
статистика
и подаци
за све“

стр. 54

Подаци који
повезују
институције:
административни
извори као темељ
модерне званичне
статистике **стр. 55**

Публикације намијењене
свим корисницима **стр. 56**

Визуализација
статистичких
података
примјеном
ГИС
технологије

стр. 58

Статистичке
карте **стр. 59**

Статистичка
спајалица **стр. 62**

Стање и кретања основних демографских показатеља у Републици Српској

Рађа ли се довољно, умире ли превише?

За претходних 10-ак година, Република Српска је по основу природног прираштаја и унутрашњих миграционих кретања, изгубила око 60 000 становника. У периоду од 2020. до 2024. године, број живорођених се кретао између 9 118 и 9 309, без израженог тренда раста или пада

„Демографија је судбина“ је једна од често коришћених фраза у научним и стручним круговима, којом се жели апострофирати утицај демографских процеса на друштвено-политичке, социо-економске и културне феномене, односно на цјелокупни развој једног друштва.

Због друштвеног значаја и актуелности демографске тематике, она је све више заступљена у јавном дискурсу, међу политичарима и доносиоцима одлука на свим нивоима, у академској заједници и медијима.

Један од кључних фактора популационе динамике је демографска транзиција, која означава прелазак са високих стопа наталитета (родности) и морталитета (смртности) на ниске стопе наталитета и морталитета.

Демографска транзиција као свјетски процес, завршена је у развијеним земљама, док у неразвијеним још траје.

Овај процес одвија се кроз неколико фаза и то на начин да најприје долази до смањења стопа смртности (усљед прогреса у здравственој заштити и сл.) што доводи до повећања укупног становништва (што је био случај и код нас током прошлог вијека), а потом до смањења родно-

сти, што посљедично доводи до смањења броја становника, поготово ако је присутан негативан миграциони салдо (чему свједочимо задњих деценија на простору југоисточне Европе).

Свакако да у оквиру демографске једначине треба имати на уму и друге факторе, као што су технолошки (модернизација начина живота) или културолошки фактори (промјена система вриједности).

Каква је демографска слика Републике Српске са аспекта основних демографских показатеља, као што су процјена броја становника и компоненте виталне статистике гледано кроз призму времена и у поређењу са земљама Европске уније?

Подаци о укупном броју становника процијењени су на основу резултата пописа становништва спроведеног у октобру 2013. године, као и годишњих резултата обраде статистике природног и миграторног кретања становништва.

Наведене процјене укључују број рођених и умрлих на годишњем нивоу у односу на базну годину (Попис 2013), те податке о унутрашњим миграционим кретањима на територији Републике Српске.

Пад броја становника

Процијењени број становника Републике Српске од Пописа 2013. године из године у годину се константно смањује. За претходних 10-ак година, Република Српска је по основу природног прираштаја и унутрашњих миграционих кретања, изгубила око 60 000 становника. Иначе, процес депопулације није ограничен само на простор Републике Српске, већ представља карактеристику и већег дијела југоисточне Европе. Слични демографски трендови, обиљежени смањењем наталитета и старењем популације, присутни су у Србији, Хрватској, Бугарској, Румунији... За разлику од ових земаља, економски развијене земље западне и сјеверне Европе успијевају да имиграцијом дјелимично ублаже негативне ефекте природног смањења становништва. Управо имиграциони прилив радно способног становништва омогућава овим земљама да очувају демографску стабилност и задрже позитиван или неутралан популациони биланс.

Кретање броја становника услов-

љено је природним прираштајем (однос броја рођених и умрлих), миграционим салдом (разлика броја досељених и одсељених лица) и другим факторима (ратови, кризе, епидемије...). Термин природни прираштај настао је у периоду када је природно кретање становништва било позитивно, односно када се више људи рађало него што је умирало. Данас, када су стопе морталитета у многим земљама веће од стопа наталитета, примјереније је говорити о природној промјени становништва. Ипак, због дуге традиције и лакшег разумијевања, назив природни прираштај остао је у широкој употреби.

Наталитет

У периоду од 2020. до 2024.године, број живорођених се кретао између 9 118 и 9 309, без израженог тренда раста или пада. Највише живорођених, у посматраном петогодишњем периоду, забиљежено је 2023. године када је рођено 9 309 живорођених, а самим тим, у истој години је забиљежена и највиша стопа наталитета од 8,4‰. Стопа наталитета

Табела 1. Природно кретање становништва, 2020-2024. година

Година	Живорођени			Стопа наталитета	Умрли			Стопа морталитета
	Укупно	Мушки	Женски		Укупно	Мушки	Женски	
2020	9 161	4 792	4 369	8,1	16 582	8 613	7 969	14,6
2021	9 274	4 754	4 520	8,2	19 002	9 943	9 059	16,8
2022	9 118	4 648	4 470	8,1	16 263	8 469	7 794	14,5
2023	9 309	4 849	4 460	8,4	13 508	6 978	6 530	12,1
2024	9 227	4 732	4 495	8,3	14 136	7 289	6 847	12,7

варирала је од 8,1‰ до 8,4‰, што указује на стабилан, али низак ниво рађања. Просјечна стопа наталитета у Европској унији, према посљедњем расположивом податку из 2024. године, износила је 7,9‰, што је нешто ниже од стопе наталитета у Републици Српској (8,3‰ у 2024. години).

Просјечна старост мајке при рођењу дјетета повећана је са 29,4 на 29,8 година, док је старост при првом порођају достигла 28,2 године. Ово је у складу са трендовима у Европи, гдје жене све касније ступају у родитељство због дужег образовања, економске несигурности и тежње ка каријери. Укупна просјечна старост мајке при рођењу дјетета, у земљама Европске уније, у 2023. години износила је 31,2 године док је просјечна старост мајке при рођењу првог

дјетета износила 29,8 година.

Фертилитет

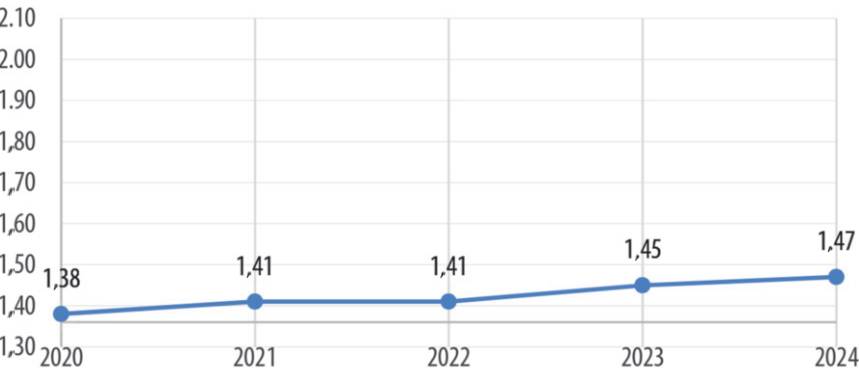
Позитиван тренд уочава се у погледу стопе укупног фертилитета (СУФ), односно просјечног броја дјеце по жени. Наиме, стопа укупног фертилитета, у посматраном петогодишњем периоду, биљежи раст са 1,38 у 2020. на 1,47 у 2024. години када је забиљежена и највиша стопа укупног фертилитета. Ипак, вриједности стопе укупног фертилитета су и даље испод нивоа потребног за просту репродукцију становништва (2,1 дјетета по жени). Поређење са земљама Европске уније показује да је стопа укупног фертилитета у Републици Српској релативно слична европском просјеку. У 2023. години европски просјек је износио око 1,38

дјеце по жени, што значи да се фертилитет у Републици Српској у 2024. (1,47) нашао нешто изнад европског просјека.

Морталитет

У посматраном петогодишњем

Графикон 2. Стопа укупног фертилитета у Републици Српској, 2020-2024. година

периоду, забиљежен је пад броја умрлих лица са изузетком 2021. године када је забиљежен највећи број умрлих као директна посљедица пандемије COVID-19.

Исте године, забиљежена је и највиша стопа mortalитета од 16,8‰. Након тога, mortalитет показује опадајући тренд, што указује на стабилизацију здравствене ситуације. У 2024. години стопа mortalитета износила је 12,7‰, што је и даље знатно више од европског просјека од 10,7‰ (2024. година). Како у другим дијеловима Европе, али и свијета, тако и у Републици Српској мушкарци живе краће од жена.

Просјечна старост приликом умирања за мушкарце у периоду од 2020. до 2024. године повећана је са 71,9 на 72,4 године, а за жене са 77,9 на 78,0 година, на основу чега можемо закључити да жене у просјеку живе око шест година дуже него мушкарци.

Смртност одојчади у Републици Српској је приближно на нивоу високоразвијених земаља. У Републици Српској, број умрле одојчади у периоду од 2020. до 2024. године кретао се између 17 и 43 случаја годишње, док је стопа смртности одојчади варирала од 1,8‰ до 4,7‰. Према посљедњем расположивом податку Евростата (2023. година) стопа умрле одојчади у ЕУ-27 износила је 3,3‰.

Водећи узрок смрти у укупној популацији Републике Српске, у посматраном петогодишњем периоду, биле су болести крвотока. Удио умрлих од болести крвотока кретао се од 38% до 45,8%. Сљедећи водећи узрок смрти у Републици Српској су неоплазме или тумори.

Удио умрлих од неоплазми, кретао се између 13,8% и 19,9%. У погледу смртности од болести крвотока и неоплазми, евидентно је постојање разлика према полу. Посматрано у горе наведеном периоду, смртност од болести крвотока већа је код жена него код мушкараца. С друге стране, смртност од неоплазми већа је код мушкараца него код жена. Већа смртност мушкараца од неоплазми, може се приписати већој изложености факторима ризика или смањеној доступности, тј. употреби скрининг програма за рано уочавања негативних процеса.

Како даље?

Анализом основних показатеља виталне статистике Републике Српске и компарацијама са европским земљама, можемо установити извјесне аналогije у демографским трендовима.

Од негативних демографских обиљежја у нашем друштву издвајају се недовољно рађање, старење становништва и у односу на европски просјек веће стопе mortalитета. С друге стране, позитивна демографска обиљежја су раст стопе укупног фертилитета, смањење стопе смртности одојчади и продужење животног вијека.

За побољшање цјелокупне демографске слике потребно је дугорочно планирање, уз активно укључење свих нивоа власти, цивилног друштва и академске заједнице. Неопходно је радити на креирању услова који ће подстаћи рађање, задржати младе и повећати квалитет живота свих становника Републике Српске.

Значај пољопривреде за привреду Републике Српске
и потреба за свеобухватним истраживањем

Пописом до ефикаснијих аграрних политика

Постојећа истраживања не омогућавају формирање потпуне и интегрисане статистичке слике цјелокупног сектора пољопривреде. Стога, учинковито планирање и доношење политика у овој области захтијевају поуздане, свеобухватне и ажурне статистичке податке које једино може да пружи попис пољопривреде, који је планиран у периоду од 1. октобра до 15. децембра 2026. године

Пољопривреда заузима значајно мјесто у укупној економији Републике Српске, како кроз допринос стварању бруто домаћег производа, тако и кроз запошљавање, извоз и обезбјеђење прехранбене сигурности становништва. Поред економског и социјалног, пољопривредни сектор има и изражен развојни значај, нарочито у дијелу који се односи на руралн подручја и одрживо коришћење природних ресурса. Поуздани и свеобухватни статистички подаци о пољопривреди представљају основу за доношење одлука и планирање развојних политика. У том контексту, Попис пољопривреде има кључну улогу у обезбјеђивању потпуних, упоредивих и квалитетних информација о структури и ресурсима пољопривредне производње у Републици Српској и као такав представља основно статистичко истраживање неопходно за развој система званичне статистике пољопривреде. У наставку се даје сажет приказ економске улоге пољопривреде у Републици Српској, уз наглашавање потребе за квалитетним статистичким подацима, који представљају основу креирању прије свега аграрне,

али и социјалне, регионалне и развојне политике.

Утицај пољопривреде на привреду Републике Српске

У структури привреде Републике Српске, пољопривредни сектор има стабилну и вишеструку улогу јер поред тога што значајно доприноси стварању нове вриједности, пољопривреда повезује прехранбену индустрију, запошљавање и одрживо коришћење ресурса, те тако чини важан ослонац укупног економског развоја. Поред економске димензије, пољопривреда има и изражен социјални и демографски значај, будући да директно утиче на очување руралних подручја, традиционалних заједница и животног стандарда великог дијела становништва.

Допринос у стварању БДП-а

Пољопривреда и даље заузима стабилно и свакако значајно мјесто у структури привреде Републике Српске. У прилог томе говори податак да се периоду 2020–2024. године, учешће пољопривреде, шумарства и рибарства (област А – 01) у укупном

Табела 1. Вриједност и учешће пољопривреде и индустрије прераде хране и пића у БДП-у Републике Српске, 2020-2024.

Област	Остварена вриједност, мил. КМ					Учешће у БДП 2024 (%)
	2020	2021	2022	2023	2024 ¹⁾	
01 – Пољопривреда, шумарство и рибарство	833,4	779,1	873,9	953,2	1 019,9	5,9
10 – Производња прехранбених производа	234,4	267,7	286,0	335,3	390,3	2,3
11 – Производња пића	32,7	34,0	35,2	37,7	45,4	0,3
Укупно (А01 + Ц10 + Ц11)	1 100,6	1 080,9	1 195,1	1 326,2	1 455,6	8,5
БДП Републике Српске	11 131,8	12 501,7	14 537,0	16 085,9	17 195,4	100,0

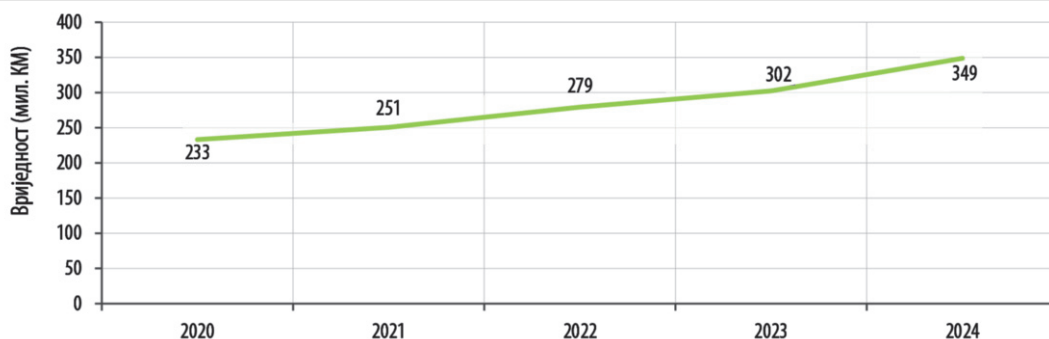
¹⁾ Претходни подаци

бруто домаћем производу кретало између 5,9% и 7,5%, уз благу тенденцију смањења удјела, што је последица бржег раста других сектора, прије свега услужних дјелатности. Ипак, у апсолутним износима, вриједност додане вриједности у пољопривреди биљежи континуиран раст са 833 милиона КМ у 2020. на више од милијарду КМ у 2024. години, што указује на постепено унапређење продуктивности и структуре производње. Допринос сектора нарочито је изражен у годинама са повољним климатским условима и растом цијена пољопривредних производа на свјетском тржишту, што показује високу повезаност сектора са макроекономским кретањима. Поред примарне пољопривреде, значајан допринос привреди Републике Српске остварује и индустрија прераде хране и пића, која представља важну карику између примарне пољопривредне производње и укупне прерађивачке индустрије. Овај сектор доприноси стварању додате вриједности кроз прераду домаћих сировина, запошљавање и извоз готових прехранбених производа. Бруто додана вриједност ове индустријске области је порасла са 234 милиона КМ у 2020. на 390 милиона КМ у 2024. за прехранбене производе

(област Ц10), те са 32 милиона КМ на 45 милиона КМ у производњи пића (област Ц11). Укупно ова два сектора заједно учествују са око 2,6% БДП-а Републике Српске у 2024. години, чиме пољопривредно-прехранбени комплекс (А01 + Ц10 + Ц11) досеже више од 8% бруто домаћег производа Републике Српске.

Пољопривреда и тржиште рада

Пољопривреда, иако у фази структурних промјена, и даље има кључну улогу у запошљавању становништва Републике Српске. Према подацима Анкете о радној снази, учешће запослених у пољопривреди у укупној запослености у претходним годинама кретало се између 15% и 17%, док је према последњим расположивим подацима за 2024. годину, у дјелатности А – Пољопривреда, шумарство и рибарство било запослено око 57 000 лица, што чини 13,4% од укупног броја запослених у Републици Српској. Иако нешто мања запосленост него претходних година, овај удио је и даље значајно изнад просјека Европске уније, гдје се запосленост у пољопривреди креће око 4%, што указује на изражену улогу пољопривреде у структури тржишта рада Републике Српске.

Графикон 1. Укупна вриједност оствареног извоза пољопривредних производа (2020-2024)

Овај показатељ одражава и специфичну руралну структуру становништва, гдје је више од половине становника на неки начин везано за пољопривреду, било као примарну, допунску или породичну дјелатност. Пољопривреда тиме има и важну социјалну функцију, јер омогућава егзистенцију становништва у подручјима са ограниченим могућностима запошљавања у другим дјелатностима.

Спољнотрговински значај

Укупни извоз пољопривредних производа и прехранбених прерађевина Републике Српске у периоду 2020–2024. године показује умјерен раст и структурне промјене у саставу извозних производа. Вриједност извоза већине производа биљежи повећање, посебно код производа с вишим степеном прераде, што указује на постепени прелазак са извоза сировина на извоз прерађене хране.

Најзначајнији извозни производи у 2024. години били су:

- **Млијеко и производи животињског поријекла (Поглавље 04)** – 63,9 милиона КМ (пораств од готово 76% у односу на 2020.),
- **Производи од житарица, брашна, шкроба и млијека (Поглавље 19)** – 55,3 милиона КМ,
- **Пића, алкохол и сирће (Поглавље 22)** – 40,1 милион КМ, уз више него

тросуруко повећање у односу на 2020,

- **Воће и орашасте плодови (Поглавље 08)** – 32,7 милиона КМ, иако с одређеним осцилацијама током посматраног периода.

Значајан раст забиљежен је и код прерађевина од меса, рибе и ракова (Поглавље 16) – 19,4 милиона КМ, док су прерађено поврће и воће (Поглавље 20), те разни прехранбени производи (Поглавље 21), задржали стабилан раст извоза.

Укупна вриједност извоза пољопривредних и прехранбених производа у 2024. години процјењује се на око 350 милиона КМ, што је за око 50% више у односу на 2020. годину. Оваква кретања указују на растућу конкурентност пољопривредно-прехранбеног сектора Републике Српске, посебно у сегменту производа с додатом вриједношћу.

Регионални значај и рурални развој

Треба свакако нагласити да је пољопривреда важан фактор регионалног развоја. Рурална подручја обухватају преко 80% територије Републике Српске, а у појединим општинама пољопривреда представља главни извор дохотка. Ова територијална компонента чини сек-

тор не само економским, већ и демографским и социјалним стабилизатором. У контексту демографских изазова и миграција, пољопривреда може имати кључну улогу у очувању локалних заједница и одрживом коришћењу земљишта. За прецизно сагледавање ових односа неопходни су детаљни подаци о структури газдинстава, посједима, старосној структури пољопривредника и нивоу економских активности — што додатно наглашава потребу за провођењем свеобухватног Пописа пољопривреде као јединим статистичким истраживањем које може обезбиједити ове показатеље.

Постојећи подаци и њихова ограничења

Као што је то већ претходно речено, пољопривреда представља један од стратешких сектора привреде Републике Српске, с обзиром на њен допринос бруто домаћем производу, запослености, извозу и одржавању руралних заједница. Међутим, ефикасно планирање и доношење политика у овој области захтијевају поуздане, свеобухватне и ажурне статистичке податке. Без таквих информација, аграрна и развојна политика остаје дјелимично заснована на процјенама, а не на аналитички утемељеним доказима. Постојећи систем званичне статистике Републике Српске обухвата провођење низа редовних истраживања и коришћење административних извора података који пружају само дјелимичан увид у стање пољопривредне производње, коришћење земљишта, структуру газдинстава и економске показатеље. Ипак, постојећа истраживања не омо-

гућавају формирање потпуне и интегрисане статистичке слике цјелокупног сектора. Главни недостаци система могу се сажети у сљедеће:

1. Непотпуна покривеност сектора – нарочито када је ријеч о новим, малим и нерегистрованим газдинствима, која остају изван службених евиденција.

2. Недостатак јединствене статистичке базе – непостојање централног регистра пољопривредних газдинстава онемогућава интеграцију и упоређивање података из различитих извора, креирање узорка и унапређење постојећег статистичког система.

3. Ограничена територијална разлучивост – доступни подаци искључиво су агрегирани на нивоу републике, што не омогућава прецизне локалне анализе и праћење микротрендова.

4. Недостатак структурних и социодемографских података – укључујући податке о старосној структури, економској величини и типу газдинстава, употреби земљишта, економским величинама и облицима власништва.

5. Ограничена међународна упоредивост – услед дјелимичне усклађености постојећих методологија са стандардима Евростата и Организације за храну и пољопривреду Уједињених нација (ФАО).

Ови недостаци постају нарочито изражени у кризним ситуацијама када су потребни брзи, прецизни и поуздани статистички одговори на промјене у производњи, тржишту хране или условима животне средине. Административни извори, иако корисни, нису конципирани за статистичке сврхе, што додатно

ограничава њихову аналитичку вриједност.

Због тога се свеобухватан Попис пољопривреде намеће као кључни инструмент модернизације статистичког система Републике Српске. Његовим спровођењем биће омогућено прикупљање поузданих и међународно упоредивих података о структури и ресурсима пољопривредног сектора, чиме се стварају темељи за развој интегрисаног и савременог система статистике пољопривреде.

Допринос Пописа унапређењу статистичког система

Попис пољопривреде представља један од најзначајнијих статистичких пројеката у оквиру система званичне статистике Републике Српске. Његово спровођење омогућава успостављање свеобухватне и ажурне евиденције о структури пољопривредне производње, расположивим ресурсима и социодемографским карактеристикама газдинстава. На тај начин Попис не доприноси само развоју статистичке инфраструктуре, већ има и шире економске, социјалне и развојне импликације. У наставку текста биће представљене основне предности реализације Пописа на територији Републике Српске, са посебним освртом на његов допринос унапређењу система званичне статистике и планирању одрживог развоја.

Унапређење статистичке инфраструктуре

Попис пољопривреде обезбјеђује потпуну статистичку покривеност сектора, укључујући и произвођаче који нису обухваћени редовним истражи-

вањима. Тиме се попуњавају постојеће информационе празнине и ствара поуздана основа за процјену укупног обима пољопривредне активности. Резултати Пописа биће усклађени са међународним методолошким стандардима (Еуростат, ФАО), што омогућава упоредивост података на регионалном и међународном нивоу, те олакшава извјештавање према европским статистичким захтјевима. На основу података из Пописа успоставља се регистар пољопривредних газдинстава, који представља основу за даљи развој статистичких истраживања, креирање различитих узорака и модернизацију прикупљања података о сектору пољопривреде.

Јачање аналитичких капацитета и дигитализација

Попис омогућава развој интегрисаних дигиталних база података и геоференцираних регистара који повезују информације о земљишту, производњи и демографским карактеристикама газдинстава. Таква дигитална инфраструктура омогућава прецизније просторне анализе, праћење трендова на локалном нивоу и бржу дисеминацију података корисницима. Уједно, Попис доприноси модернизацији цјелокупног статистичког система кроз увођење напредних метода прикупљања и обраде података, што повећава ефикасност и транспарентност рада.

Допринос економском планирању и развоју

Подаци Пописа пољопривреде чине основу за израду циљаних аграрних,

регионалних и развојних политика. Детаљне информације о величини и структури газдинстава, употреби земљишта, расположивим ресурсима, приступу тржишту и радној снази омогућавају прецизније усмјеравање подстицајних мјера и планирање јавних улагања. Поуздани подаци повећавају повјерење инвеститора и омогућавају боље позиционирање пољопривреде у оквиру домаће економије, нарочито у дијелу прехранбене индустрије и извоза.

Дугорочни и друштвени ефекти

Резултати Пописа имају и дугорочни развојни значај. Прикупљени подаци омогућавају праћење климатских и еколошких промјена, оцјену одрживости производње и планирање мјера за ублажавање ризика у сектору. Такође, Попис омогућава идентификацију социјално осјетљивих група у руралним подручјима, попут старијих носилаца газдинстава или жена у пољопривреди, чиме се стварају претпоставке за инклузивне и одрживе политике руралног развоја. На тај начин Попис пољопривреде постаје кључни инструмент не само за статистичко праћење сектора, него и за стратешко управљање развојем руралне економије Републике Српске.

Планови за спровођење Пописа пољопривреде

У циљу унапређења система званичне статистике и обезбјеђивања свеобухватних података о пољопривредном сектору, Републички завод за статистику планира спровођење Пописа пољопривреде у складу са међународним стандардима и препору-

кама Евростата и ФАО-а. Овај попис представља стратешки приоритет у развоју статистичке инфраструктуре Републике Српске, а његова реализација биће спроведена у сарадњи са Агенцијом за статистику Босне и Херцеговине и Федералним заводом за статистику, у оквиру јединственог статистичког система БиХ. У току су бројне припремне активности, а према плану, сама реализација Пописа пољопривреде биће спроведена у периоду од 1. октобра до 15. децембра 2026. године. У циљу обезбјеђивања ефикасног и квалитетног прикупљања података, користиће се CAPI метода (Computer Assisted Personal Interviewing), која омогућава електронско прикупљање и дјелимичну обраду прикупљених података на терену.

Пописом је предвиђено да се обухвати око 140 хиљада пољопривредних домаћинстава на територији Републике Српске. У реализацији пописа биће ангажовано око 400 пописивача и 50 контролора, уз стручну и логистичку подршку Завода. Процијењена вриједност пројекта за ниво Републике Српске износи око шест милиона конвертибилних марака, што укључује трошкове припреме, теренског рада, обуке, набавке опреме и обраде података.

Објављивање првих, прелиминарних резултата планирано је за март 2027. године, док ће коначни и детаљни подаци бити доступни након завршетка свеобухватне обраде и верификације. Попис пољопривреде тако ће представљати основу за развој савременог система статистике пољопривреде и унапређење планирања аграрне и руралне политике у Републици Српској.

Анализа тржишног пословања и макроекономских показатеља

Информације и комуникације најпродуктивније и најпрофитабилније подручје

Остварена продуктивност рада у подручју Информације и комуникације током 2024. износила је 117 855 KM, док је стопа профитабилности била 51,9%. То је далеко изнад остварене продуктивности рада на нивоу Републике Српске која је износила 50 957 KM, те стопе профитабилности која на републичком нивоу износила 16,7%

Структурне пословне статистике пружају податке о пословању и економским показатељима успјешности пословних субјеката у Републици Српској, што представља основу за анализу тржишта и процјену основних макроекономских показатеља. Подаци о тржишном пословању дати су према подручјима дјелатности и према величини пословних субјеката. Обухваћена су сва активна тржишна предузећа и предузетници из

подручја индустрије (B, C, D и E), Грађевинарства (F), Трговине на велико и мало; поправка моторних возила и мотоцикала (G) и нефинансијских услуга (H, I, J, L, M, N, P, Q, R и S).

У 2024. години, било је 9 570 активних предузећа и 20 354 активна предузетника који су тржишно пословали и запошљавали укупно 200 474 лица. Највећи број предузећа и предузетника (8 239) пословало је у подручју Трговина на ве-

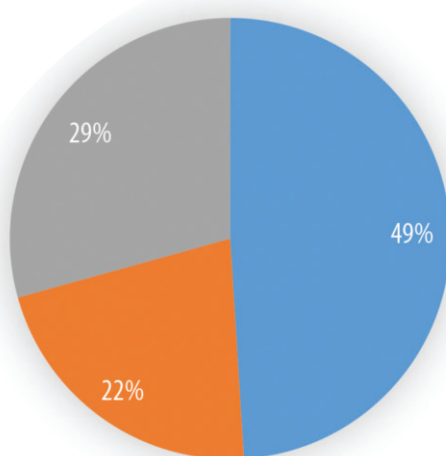

Графикон 1. Број запослених лица према дјелатности пословних субјеката, 2024

лико и мало; поправка моторних возила и мотоцикала, док је највећи број запослених лица (55 900) било ангажовано у Прерађивачкој индустрији. Најмањи број пословних субјеката је био је у подручју Вађење руда и камена (99), а најмањи број запослених у подручју Пословање некретнинама (821), што никако не говори да су економски показатељи успјешности ова два подручја лоши, напротив. Гледано према величини пословних

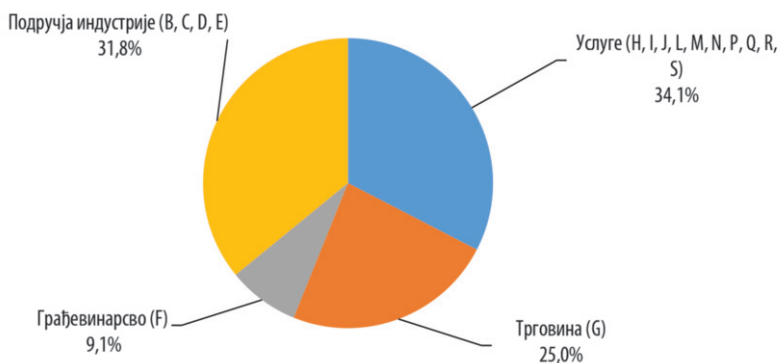
послених ангажовано у Прерађивачкој индустрији (27,9%) и Трговини на велико и мало; поправка моторних возила и мотоцикала (24,5%). У Републици Српској најплаћенији радници раде у дјелатностима Производње и снабдијевања електричном енергијом, гасом, паром и климатизацијом, а најмање плаћени су запослени у Дјелатностима пружања смјештаја, припреме и услуживања хране; хотелијерство и угоститељство.

Графикон 2. Број запослених лица према величини пословних субјеката, 2024

Укупан оставрени промет у 2024. години износио је приближно 35 милијарди конвертибилних марака, од чега најзначајније учествују подручје Трговине (45,2 %) и Прерађивачке индустрија (20,3%), што је веома слично и у другим привредама са којима се поредимо. Ако посматрамо

субјеката, привреда Републике Српске има највише малих пословних субјеката (98,2%) са 0 до 49 запослених, затим средњих (1,5 %) са 50 до 249 запослених и најмањи број великих предузећа и предузетника (0,3%) који имају 250 и више запослених. Број запослених лица према подручјима дјелатности показује да је више од половине свих за-

Графикон 3. Структура додате вриједности према подручјима дјелатности, 2024

подручју Информације и комуникације, 117 855 КМ, затим у подручјима Пословање некретнинама, 114 149 КМ и Умјетност, забава и рекреација, 102 425 КМ.

Стопа профитабилности, као показатељ

промет према величини пословних субјеката, више од половине укупног промета остварују мала предузећа (50,5%), затим велика (26,4%) и средња (23,1%). Додатој вриједности по факторским трошковима највише доприносе редом подручја Трговина (25,0%), Прерађивачка индустрија (21,3%), Информације и комуникације (9,2%) и Грађевинарство (9,1%); док најмање учешће у укупној додатој вриједности економије Републике Српске имају пословни субјекти из подручја Образовање¹ (0,5%), Пословање некретнинама (0,9%), као и Остале услужне дјелатности (1,4%). Према величини, у укупној додатој вриједности највише учествују мали пословни субјекти (50,6%), затим велики (29,2%) и средњи (20,2%).

Показатељи успјешности засновани на додатој вриједности, осим у различитим дјелатностима, упоредиви су и регионално и међународно са другим привредама.

Тако имамо додатну вриједност по запосленом лицу, којом мјеримо продуктивност рада, која на нивоу Републике Српске у 2024. години износи укупно 50 957 КМ. Највиша остварена продуктивност рада је у

зарађивачке способности предузећа, у Републици Српској у 2024. години износила је 16,7%. Ова стопа се рачуна стављањем у однос бруто пословног вишка и промета и показује да су најпрофитабилнија предузећа у подручјима Информације и комуникације 51,9%, Пословање некретнинама 45,7% и Стручне, научне и техничке дјелатности 36,4%. С друге стране, предузећа у подручјима Трговина (9,8%), Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине (11,2%) и Образовање (13,8%) су имала најнижу стопу профитабилности, тј. остварила најмањи поврат у односу на уложено.

Генерално, гледано уназад неколико година, нефинансијска пословна економија Републике Српске показује стабилан тренд раста свих показатеља које производи ова статистика: од броја активних пословних субјеката, броја запослених лица, преко промета, додате вриједности, трошкова запослених, па све до индикатора као што су продуктивност и профитабилност. Изузетак је био једино у COVID години (2020), када су основни подаци структурних послов-

¹ У подручјима Р - Образовање, Q – Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада и R – Умјетност, забава и рекреација обухваћени су предузећа и предузетници из приватног (профитног) сектора

Табела 1. Продуктивност рада, КМ – поређење са земљама из региона

Република Српска 2024*	Република Српска 2023	БиХ	Србија	Хрватска	Словенија	Аустрија
50 957	47 540	46 180	45 616	69 046	101 580	153 092

* Подаци за 2024. годину за Републику Српску су прелиминарни, док земље региона још немају објављене податке за 2024.годину. Стога за поређење користимо податке за 2023.годину

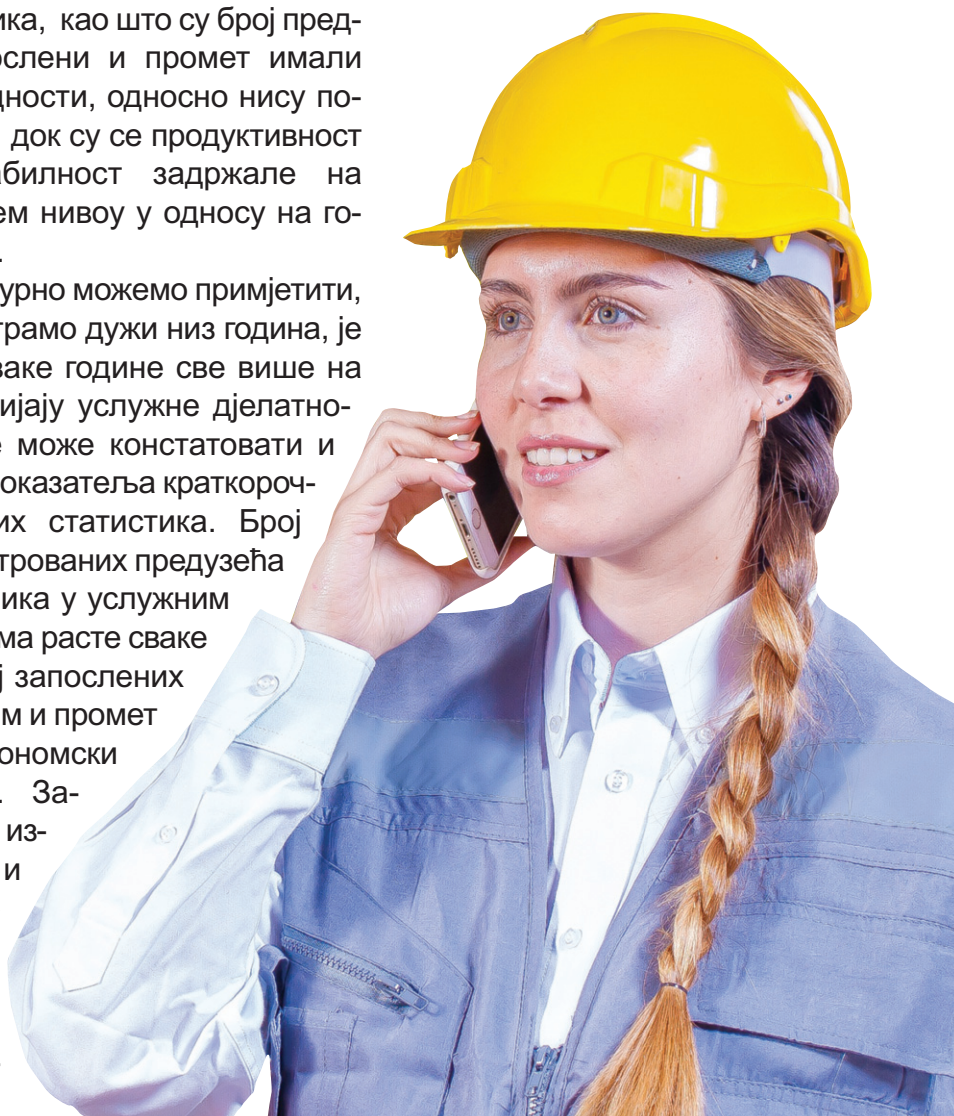
Табела 2. Профитабилност (%), поређење са земљама из региона

Република Српска 2024*	Република Српска 2023	БиХ	Србија	Хрватска	Словенија	Аустрија
16,7	17,4	14,4	11,1	14,9	12,0	11,0

* Подаци за 2024. годину за Републику Српску су прелиминарни, док земље региона још немају објављене податке за 2024.годину. Стога за поређење користимо податке за 2023.годину

них статистика, као што су број предузећа, запослени и промет имали ниже вриједности, односно нису показале раст, док су се продуктивност и профитабилност задржале на нешто вишем нивоу у односу на годину раније.

Оно што сигурно можемо примјетити, када посматрамо дужи низ година, је тренд да сваке године све више на значају добијају услужне дјелатности, што се може констатовати и праћењем показатеља краткорочних гранских статистика. Број нових регистрованих предузећа и предузетника у услужним дјелатностима расте сваке године, број запослених такође, затим и промет и остали економски индикатори. Занимљиво је издвојити подручје Информације и комуникације (Ј) гдје је посебно

изражен тренд раста новорегистрованих пословних субјеката у дјелатностима рачунарско програмирање, савјетовање, управљање и обрада података; Стручне, научне и техничке дјелатности (М) гдје све значајнију улогу имају правне, рачуноводствене и ревизорске дјелатности, савјетовање и услуге консалтинга, архитектура, фотографија, маркетиншке, инжењерске, ветеринарске дјелатности; за

Административне и помоћне услужне дјелатности (N) можемо издвојити раст код дјелатности лизинга и изнајмљивања моторних возила, машина и опреме, туристичке агенције, заштита и безбједност имовине и лица; Саобраћај и складиштење (H) има све већи значај промета који оставарују брзе поште, складишта и шпедиције. Угостилство и пружање смјештаја (I) је подручје које има сталну тенденцију раста свих показатеља.

теља, као и трговина (G). Што се тиче производних дјелатности, уочава се повећан број нових пословних субјеката у подручју Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (D) који се баве инсталацијама соларних панела и производњом електричне енергије на бази соларних извора. Осим тога, грађевинарство (F) као значајна дјелатност, показује стални тренд раста, посебно у већим градовима. Страни инвеститори су највише заинтересовани за предузећа из индустријских подручја (46%), затим из подручја трговине (24%) и услуга (27%), док је најмање предузећа у страном власништву у грађевинарству (3%). Државе чланице Европске уније

Стране подружнице

У 2023². години у Републици Српској пословало је 309 страних подружница са 34 262 запослена лица. Укупан промет који су ова предузећа остварила износио је 7,5 милијарди КМ, док је додата вриједност по факторским трошковима достигла двије милијарде КМ. Стране подружнице, односно предузећа у већинском страном власништву, у 2023. години пословала су уз стопу профитабилности од 13,9%. Од укупног броја предузећа у страном власништву која послују на територији Републике Српске, највише је у власништву Србије (88), затим Аустрије (32), Италије (28) и Словеније (24).

учествују са 55,7% у капиталу свих страних подружница у Републици Српској. Ова предузећа остварују 49,3% од укупног оствареног промета страних подружница.

² Подаци за Статистику страних подружница Републике Српске за 2024. годину још нису обрађени и публиковани, стога се анализа базира на подацима за 2023. годину

Подручје трговине од огромног значаја за привреду Републике Српске

Доминација великих трговачких центара

Готово једна трећина свих регистрованих предузећа и регистрованих предузетника, те скоро једна петина свих запослених јесте из подручја трговине. Највеће учешће у укупном промету трговине на мало у 2024. години било у трговини на мало у неспецијализованим продавницама. То су велики трговачки центри који се баве продајом робе широке потрошње

Трговина представља скуп активности продаје робе и/или пружања услуга у циљу остваривања добити или неког другог друштвено-економског циља. Промет од дјелатности трговине на мало обухвата вриједност свих роба продатих становништву за личну употребу или за употребу у домаћинству у посматраном периоду. Промет је укупан фактурисани износ који предузеће, извјештајна јединица, обрачунава за продате робе или пружене услуге током референтног периода трећим лицима што одговара њиховој тржишној вриједности. Трговина представља веома важан сектор привреде сваке земље, па тако и у Републици Српској. Њена важност се може сагледати кроз број запослених у трговини у укупном броју запослених, кроз остварене промете и њихов удио у БДП-у, значајним инвестицијама у овом сектору, као и другим макроекономским показатељима. Ако посматрамо трговину кроз неколико статистичких показатеља можемо видјети њен значај.

Статистика

У 2024. години од укупно 9 570 актив-

них регистрованих предузећа и 20 354 активних предузетника у Републици Српској, највећи број је регистрован у подручју трговине 27,5%. Посматрамо ли Плате и запосленост у Републици Српској, поново видимо да је подручје трговине веома значајно и налази се на другом мјесту са високих 17,9% од укупног броја запослених. Евидентан је континуиран раст и плата и броја запослених у подручју трговине од 2020. године. Према доступним подацима, видимо да су инвестиције у подручју трговине у 2024. у односу на 2023. годину забиљежиле пад од 7,1%, након што су у 2023. имале раст од рекордних 38,5%. У укупно оствареном промету у Републици Српској у 2024. години, подручје трговине учествује са највећих 45,2%. Такође подручје трговине има и највећи допринос у додатој вриједности по факторским трошковима од 25,0%. Једини показатељ гдје је подручје трговине на последњем мјесту је стопа профитабилности и у 2024. години је била 9,8%. Из свега наведеног можемо закључити да подручје трговине има тренд раста скоро свих економских показатеља. У будућности је очекивати да се овај тренд задржи и у наредном периоду.

У трговини на мало у периоду јануар-

децембар 2024. године, у поређењу са истим периодом 2023. године, остварен је раст промета номинално за 10,0%, а реално за 9,2%. Највећи раст биљежи се у трговини на мало у неспецијализованим продавницама од 19,2%, што показује да су навике купаца окренуте ка великим трговачким центрима продаје роба широке потрошње, док је незнатан пад од 0,2% забиљежен у трговини на мало осталом опремом за домаћинство у специјализованим продавницама (текстил, метал, боје, стакло, зидне и подне облоге, електрични апарати, намјештај, расвјета...). Годишње стопе раста континуирано су приступне од 2016. године, осим у 2020. кад је једино забиљежен пад номинално од 10,9%, док је реални пад био 7,4%, што је посљедица појаве корона вируса. У 2020. години такође је последњи пут забиљежена дефлација.

Након тог периода улазимо у период појаве инфлације, која почиње негдје од

Графикон 2. Учешће у укупном промету трговине на мало, 2024, %

краја 2021. године, да би њен раст забиљежио врхунац у 2022. години. Ситуација са растом инфлације почиње да се нормализује крајем 2023. године, да би у 2024. години задржала свој константан тренд.

Највеће учешће у укупном промету трговине на мало у 2024. години било у трговини на мало у неспецијализованим продавницама. То су велики трговачки центри који се баве продајом робе широке потрошње. Из тог разлога веома је тешко одрадити детаљнију анализу промета у трговини на мало у смислу да се тачно може знати шта се највише продаје, односно на шта становништво Републике Српске издваја највише својих новчаних средстава. Појавом великих трговачких центара, ослабила је мрежа продајних објеката у специјализованим продавницама претежно храном и пићима.

Претпоставка је да се најзначајнија средства издвајају за набавку прехранбених производа, али без детаљније разраде статистичких истраживања по робним групама, то у овом тренутку није видљиво из прикупљених и објављених статистичких података. Посматрано по мјесецима, највећи раст промета је забиљежен у фебруару 2024. када је у односу на исти мјесец 2023. године номинално био већи за 15,4%, а реално за 14,7%.

У Републици Српској са стањем на 31. март 2025. године
било запослено готово 290 000 лица

Тржиште стабилно, структура незадовољавајућа

Примјетно је да је већи удио запослених преко 50 година, а мањи удио млађих до 30 година. То указује на старење радне снаге и незадовољан улазак младих радника на тржиште. Иако је тржиште радне снаге стабилно, сама структура указује на озбиљније изазове у будућности

Запослени у Републици Српској су кључан фактор за функционисање система и економије државе. Анализа

запослених указује на динамику тржишта рада са својим позитивним и негативним показатељима који указују на тренутну ситуацију. На основу ове анализе, која се фокусира на податке који су објављени са стањем на дан 31. март 2025. године, добићемо на увид неке битне карактеристике запослених и демографску структуру запослених. Према посљедњим подацима у Републици Српској је било укупно 289 328 запослених, што представља благи пад од 0,1% у односу на септембар 2024. године.

Од укупног броја запослених, 245 654 лица је запослено у пословним субјектима, а 43 674 запослених се односи на

предузетнике и запослене код њих.

Полна структура

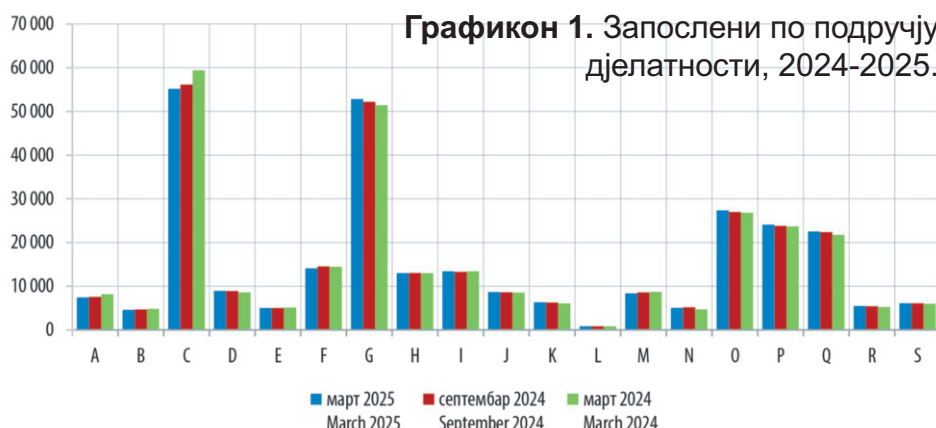
Жене и даље чине значајан дио запослених у Републици Српској, а примјетно је да се њихов број повећава из године у годину. У размаку од пола деценије, број запослених жена повећао се у апсолутном износу за 12 427, са 125 463 (март 2020) на 137 890 (март 2025), што представља раст од 9,9%. У односу на укупан број, највише запослених жена је у подручју трговине, здравства и образовања. Мушкарци су и даље доминантнији у запослености. Они су чешће заступљени у прерађивачкој индустрији, грађевинарству и саобраћају. У укупној структури, закључно са 31. март 2025. године, мушкарци чине 52%, а

жене 48% запослених.

Степен стручног образовања и старосне групе

Највећи број запослених има средњу стручну спрему, њих

Графикон 1. Запослени по подручју дјелатности, 2024-2025.

48%, док запослени са високом стручном спремом чине мањи проценат, 28%. Ниже стопе запослених са високим стручним спремом могу указивати на потребу за додатним улагањем у образовни систем и едукацију младих. Сваки други запослени има средњу стручну спрему, док сваки четврти има високу стручну спрему. Што се тиче запослених по старосним групама, 29% запослених је старије од 50 година. Највећи број запослених је у старосној групи од 30 до 50 година, њих 56%. Најмањи проценат запослених је до 30 година, 15%. Примјетно је да је већи удио запослених преко 50 година, а мањи удио млађих до 30 година, што може указивати на дугорочне изазове на самом тржишту рада, старење радне снаге и недовољан улазак младих радника на тржиште. Сваки шести запослени млађи је од 30 година, а трећина запослених је старија од 50 година.

Подручја дјелатности

Када поредимо март 2025. са септембром 2024. године, подручја која су имала највећи раст запослених су: Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање 1,4%, Трговина на велико и на мало, поправак моторних возила и мотоцикала 1,2% и Образовање 1,1%. Подручја у којима је дошло до највећег смањења броја запослених су: Грађевинарство 3,1%, Стручне, научне и техничке дјелатности 2,5% и Административне и помоћне услужне дјелатности 2,3%.

У државној својини је запослено 84 971 (29,4%) лице. Државна својина чини значајан дио укупне запослености, посебно у административним, образовним и здравственим подручјима. Број запосле-

Табела 1. Градови у са највећим бројем запослених, стање 31. март 2025.

Бања Лука	81 150
Бијељина	25 589
Источно Сарајево	18 661
Приједор	14 788
Добој	13 479
Лакташи	12 404
Градишка	10 960
Зворник	9 556
Требиње	9 311
Дервента	7 202

них и државној својини повећао се за 5 944 лица у поређењу са мартом 2020. године, у року пет година. Повећавање броја запослених у државној својини значи и веће оптерећење на буџет, тако да треба пратити одрживост и ефикасност тржишта. Приватна својина је ипак доминантнија, у њој ради 175 688 (60,7%) запослених. Највећи број запослених у приватној својини је у прерађивачкој индустрији, 50 993 и трговини, 50 869. У десет градова ради 70% свих запослених, с тим да Бања Лука предњачи са 28% свих запослених у Републици Српској.

На основу ове анализе о запосленима можемо закључити да је тржиште радне снаге у Републици Српској стабилно, али да сама структура радне снаге указује на озбиљније изазове у будућности. Старење запослених и смањено учешће младих на тржишту рада захтијевају стратегије подмлађивања радне снаге, улагање у образовање и стварање повољнијих услова за запошљавање младих и задржавање кадрова у земљи.

Каква је судбина зелених пијаца у Републици Српској

Реликт прошлости или алат будућности?

Тржнице имају важну улогу у свакодневном животу једне локалне самоуправе, јер подржавају домаћу производњу, помажу да цијене остану приступачне, омогућавају зараду, повезују заједницу и доприносе развоју мањих средина

Зелене пијаце представљају важну макроекономску категорију у Републици Српској - мјесто гдје се сусрећу понуда домаће пољопривредне производње и локална потражња.

Оне су свакодневни мјерачи економске стварности. Током 2024. године, пијаце широм Републике Српске биле су огледало промјена које се дешавају у нашем друштву, тржишту и навикама потрошача.

Оне представљају јединствен спој економије, традиције и локалног развоја.

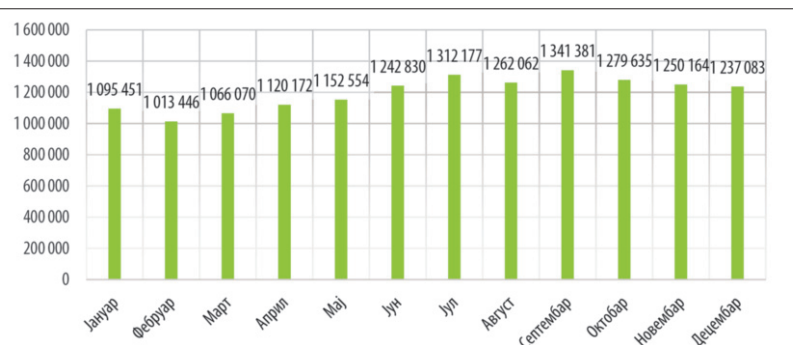
Са становишта макроекономије, зелене пијаце су много више од мјеста размјене: оне су економски инструменти који утичу на понуду, стабилност цијена, запосленост и друштвену кохезију.

Њихово јачање кроз јавне политике, стално статистичко праћење и интеграцију у развојне стратегије може дати конкретне резултате на нивоу цијеле економије. Значај зелених пијаца за економију Републике Српске огледа се у томе што имају важну улогу у свакоднев-

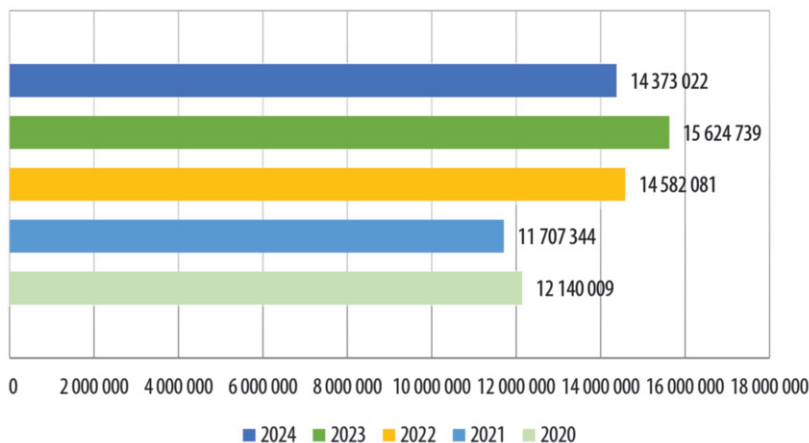
ном животу, јер подржавају домаћу производњу, помажу да цијене остану приступачне, омогућавају зараду, повезују заједницу и доприносе развоју мањих средина.

Вриједност и структура продаје

Пијаца је посебно организовано и уређено мјесто на којем се, на уобичајен начин, и у складу са законским прописима, обавља промет на мало пољопривредних, прехранбених и других производа непосредно између произвођача и потрошача. Када се говори о продаји пољопривредних производа на зеленим пијацама подразумева се продаја пољопривредних производа коју пољопривредни произвођачи врше непосредно крајњим потрошачима на организованим пијацама (зеленим пијацама).

Графикон 1. Вриједности продаје пољопривредних производа на зеленим пијацама, по мјесецима 2024.

Графикон 2. Укупна вриједност продаје пољопривредних производа на зеленим пијацама, 2020 – 2024.

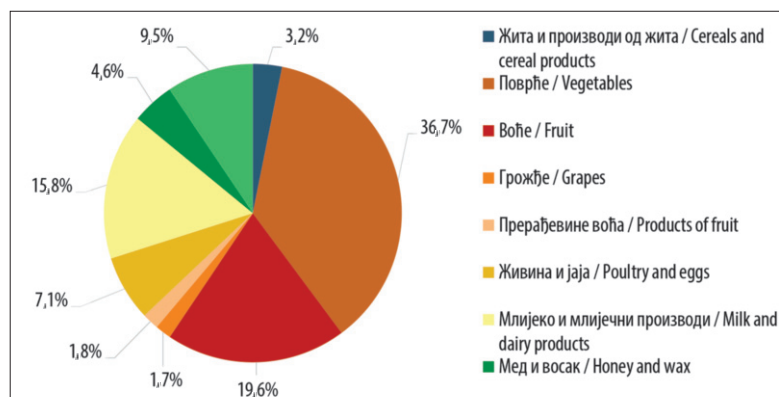
Током 2024. вриједност пољопривредних производа продатих на зеленим пијацама осцилирала је током године. Вриједност пољопривредних производа продатих на зеленим пијацама у Републици Српској приказана кроз мјесеце показује да су осцилације у првим мјесецима доста мање. Мјесец април доноси опрезни оптимизам, тада је вриједност продаје износила 1,1 милиона KM. Поврће је било најзаступљеније. Мјесец август је имао вриједност продаје пољопривредних производа од 1,2 милиона KM. У септембру имамо повратак раста с доминантним удјелом поврћа (42,8% укупне продаје), 1,3 милиона KM. Воће је пратило са 17,4%, а млијечни производи и јаја чинили су добар дио преосталог удјела. Октобар, новембар и децембар донијели су постепени пад од при-

трошње крајем године.

Укупна вриједност продаје пољопривредних производа на зеленим пијацама у току 2024. године износила је 14,4 милиона (14 373 022) KM. На ову вриједност продаје утицај су имали повећани трошкови производње који су додатно оптеретили произвођаче, посебно мала породична газдинства, што је резултовало смањењем засијаних површина и нижом тржишном понудом. Пољопривредну сезону 2024. обиљежиле су екстремне временске неприлике: топли и сушни март, праћен касним априлским мразевима, те обилне падавине у мају и јулу. Ови фактори су утицали на смањени принос раних сорти поврћа, отежали садњу и сјетву љетних култура и изазвали повећан ризик од болести усјева. Резултат је пад укупне количине робе доступне

на зеленим пијацама који доводи до раста цијена. У поређењу са претходном годином представља смањење од 1 251 717 KM (8%).

У структури укупне продаје пољопривредних производа на зеленим пијацама у 2024. години највеће учешће има поврће

Графикон 3. Структура укупне продаје пољопривредних производа на зеленим пијацама, 2024.

са 36,7%, затим воће са 19,6%, млијеко и млијечни производи учествују са 15,8%, остали производи са 9,5%, живина и јаја са 7,1%, мед и восак са 4,6%, жита и производи од жита 3,2%, прерађевине воћа чине мањи, али значајни дио са 1,8% и грожђе са 1,7%.

Цијене производа на зеленим пијацама

Производ	Јединица мјере	Просјечна цијена
Пшеница меркантилна	kg	0,83
Кукуруз у зрну	kg	0,73
Пшенично брашно	kg	2,10
Кукурузно брашно	kg	3,15
Кромпир	kg	1,80
Црни лук	kg	2,16
Бијели лук	kg	9,59
Паприка	kg	3,53
Парадајз	kg	3,44
Краставци	kg	2,54
Мрква	kg	2,35
Зелена салата	kg	4,03
Јабуке	kg	2,04
Крушке	kg	3,38
Ораси без љуске	kg	17,40
Љешњаци и бадеми без	kg	20,11
Заклана и очишћена кокош	kg	8,47
Јаја	ком.	0,40
Кајмак	kg	20,10
Сир	kg	8,58

Табела 1. Просјечне цијене одређених пољопривредних производа на зеленим пијацама у КМ, 2024.

Током 2024. године цијене одређених пољопривредних производа на зеленим пијацама су доживјеле велике промјене. Оне су осцилирале зависно од сезоне и тржишне потражње.

Када се осврнемо на прошлу годину видимо да се највећи скок цијена у 2024. години десио у оквиру поврћа. Просјечна цијена купуса у 2023. го-

дини на пијаци је била 1,1 КМ, док је просјечна цијена током 2024. године износила 1,5 КМ и виша је за 26,1%. Изазови попут климатских поремећаја и смањене домаће производње допринијели су драстичном расту цијене купуса. Висока цијена бијелог лука последица је смањене понуде, већих трошкова производње и увозних изазова. Цијена килограма бијелог лука на неким пијацама током 2024. године је била виша за 15% у односу на прошлу годину. Велику промјену у цијени од 20% повећања по килограму имале су црвена и жута паприка. Цијене паприка порасле су због губитка уroda, високих инпут трошкова и сезонaлних промјена климе. У оквиру воћа највећу цијену током 2024. године су имали орашaсти плодови (љешњаци, бадеми и ораси без љуске) чија је просјечна цијена по килограму износила од 17 КМ до 20 КМ, што за љешњаке и бадеме без љуске представља повећање од 21,1%, а за орасе без љуске 8,2%. Бобичаство воће већ годинама на зеленим пијацама има високу цијену, па су тако и током 2024. године боровнице имале просјечну цијену од 15 КМ по килограму (више су за 20,9% у односу на 2023.годину), а малине 9,5 КМ (више су 17,5% у односу на 2023.годину). Највећи удио производа домаћег поријекла на зеленим пијацама имају млијечни производи (преко 90%).

Литар свјежег млијека у 2024. години имао је просјечну цијену већу за 4,8% у односу на 2023. годину, док је кајмак са цијеном од 20 КМ по килограму био међу скупљим артиклима на тезгама са већом цијеном за 12,6%. Домаће је увијек на цијени, па је тако и килограм сувог меса достигао просјечну

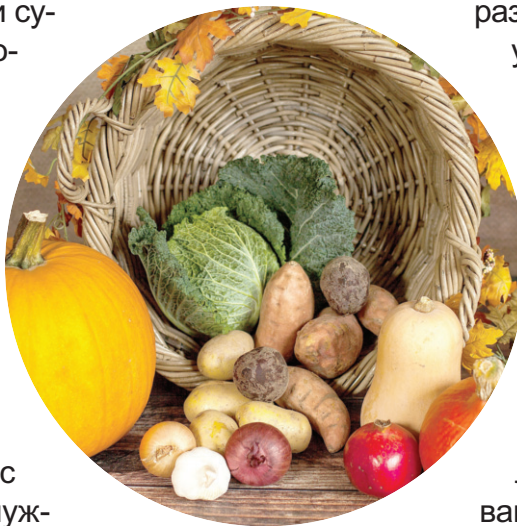
цијену већu за 2,5% по килограму. Оно што можемо рећи након анализе прве половине 2025. године, јесте да је све очигледније да је куповна моћ становништа под притиском. Воће, поврће, млијечни производи и друге основне намирнице биљеже осјетан раст цијена. Неки производи су скупљи и за 20-30% у поређењу с истим периодом 2024. године. Највећа поскупљења забиљежена су код основних повртарских култура, попут кромпира и парадајза, гдје су цијене порасле и до 20% у односу на исти период претходне године. Према подацима за мај мјесец 2025. године уочавамо да је цијена паприке већа за 25,5%, краставаца за 21,4%, зелене салате за 26,5% у односу на исти период прошле године. Код млијечних производа у мају 2025. године цијене су мање за 0,8% код сира и 4,4% код кајмака у односу на исти период прошле године. Разлози за раст цијена најчешће се повезују са повећаним трошковима производње, временским непогодама и осјетљивим балансом између домаће понуде и увозне конкуренције. Забиљежен је значајан раст цијена трешања и вишања на зеленим пијацама у Републици Српској. У мају

2025. године цијена је била већа код трешње за 188,3 %, а код вишње 107,9 % у односу на цијене у мају 2024. године. Разлози за оваква поскупљења леже у смањеној домаћој понуди због прољећних непогода, али и повећаним трошковима увоза, с обзиром на ограничену доступност робе из региона. Овакав скок цијена учинио је ово воће луксузом за многе потрошаче.

Анализа појединачних пијаца

У већим урбаним срединама Републике Српске, попут Бања Луке, Бијељине и Требиња, зелене пијаце показују виши степен развијености у односу на пијаце у мањим општинама. Ова разлика огледа се у обиму понуде, броју регистрованих произвођача, техничкој опремљености и постојању затворених простора који омогућавају рад у свим временским условима. Пијаце у мањим срединама све чешће биљеже пад активности, а поједине су у потпуности престале с радом услед недостатка системске подршке, слабијег интереса потрошача и ограничених улагања у инфраструктуру. То је довело до затварања пијаца у одређеним оп-

штинама попут Билеће, Сокоца, Рога-тице, Угљевика и Сребренице. Град-ска тржница у Бања Луци представља један од најорганизованијих и инфраструктурно најбоље опремљених пијачних простора у Републици Српској. Располаже са више од 300 наткривених продајних мјеста, од чега је дио у затвореном простору са контролисаном температуром, што омогућава продају млијечних, месних и сучомеснатих производа током цијеле године. Континуирано се улаже у модернизацију, уведене су дигиталне ваге, видео-надзор, као и систем контроле исправности хране у сарадњи с ветеринарском службом. Пијаца у Требињу издваја се по богатој понуди херцеговачких производа – домаћег вина, маслиновог уља, смокви, меда, сушеног биља и традиционалних рукотворина. Посебан нагласак ставља се на аутентичну локалну производњу, а велики број продаваца долази из околних села, често нудећи робу директно из својих домаћинстава, без посредника. Требињска пијаца је одличан примјер како улагање у пијачну инфраструктуру и очување традиције могу допринијети локалној економији и туристичкој понуди. Све ово је довело до тога да се ова пијаца нађе на страницама „Financial Timesa“ као једна од бољих зелених пијаца. Са укупно 313 тезги издваја се пијаца у Бијељини по својој величини, али и

разноврсној сезони уз велику понуду свјежег воћа и поврћа. Отворен карактер пијаце има зелена пијаца у Дрвенти што нуди велики понтецијал за унапређивање и развој за сада мале пијаце са 12 бетонских тезги. Уз подршку у виду субвенција, помоћи при превозу, промоцији и увођењу дигиталног оглашавања пијаце, Дрвента би могла бити примјер како једна мања средина чува и развија своје тржиште – у корист и села и града.

У току 2024. године, количинска продаја пољопривредних производа на зеленим пијацама у Републици Српској задржала је стабилан ниво. Најпродаваније категорије биле су повртне културе, при чему се посебно издвајају кромпир, купус и парадајз, који су количински остварили највећи промет током сезоне. Највећа количина пољопривредних производа продата током 2024. године на зеленим пијацама остварена је у Бања Луци и Бијељини. Све чешће се биљежи присутност препродаје робе, што додатно отежава позицију локалних произвођача и утиче на цијелокупну структуру понуде.

Будућност пијаца

Воће, поврће, житарице, млијеко, месо, кромпир – иако Република Српска има могућност да производи, стање на терену говори да је највећи

дио базиран на увозу прехранбених производа. Увоз робе има значајан утицај на домаће тржиште, посебно када говоримо о зеленим пијацама, које су мјесто продаје домаће, сезонске и свјеже хране. Увоз утиче на њих на различите начине:

- Притисак на домаће произвођаче (увозна роба, често је јефтинија због масовне производње и субвенција у земљама извозницама и снижава цијене на тржишту)
- Промјена понуде на пијацама (умјесто искључиво домаће, на зеленим пијацама се све више могу видјети увозне јабуке, парадајз, кромпир, па чак и млијечни производи)
- Губитак локалне аутентичности (зелене пијаце су некада биле огледало локалне производње и сезонског карактера што увоз нарушава. Долази до понуде вансезонског воћа и поврћа, што утиче на културу исхране и прехранбене навике)
- Предност за потрошаче (са друге стране, роба из увоза често значи већи избор и ниже цијене за потрошаче, али то утиче на штету домаће производње)

Према подацима Управе за индиректно опорезивање (УИО) БиХ, у 2024. години на увоз воћа, поврћа, кромпира, меса и житарица потрошено је 1,7 милијарди КМ, док је износ на извоз домаћих производа и до шест пута мањи и износио је 284 милиона КМ. Иако су у БиХ надалеко познати невесињски, гламочки и друге врсте кромпира, на зеленим пијацама, осим нашег до-

маћег кромпира све више можемо наћи кромпир из Египта, Холандије, Њемачке или Француске. Парадајз се налази на самом врху поврћа које се увози код нас, а на његов увоз у 2024. години потрошено је око 19 милиона КМ. Парадајз у Републици Српској увози се из сусједних земаља; Србија, Сјеверна Македонија, Албанија или Турска.

Да би зелене пијаце у Републици Српској опстале у будућности, рјешење се налази у јачању локалне производње кроз конкретну подршку – ниже закупнине на пијацама, субвенције, бољу логику и увођење јасног означавања поријекла. Пијаце би морале бити простор резервисан за произвођаче, не препродаваче, посебно у сезони домаће робе. Ако желимо да једемо домаће, здраво и провјерено, морамо заједно да стварамо услове у којима се домаћи произвођач осјећа сигурним. Пијаца може бити срце локалне производње у Републици Српској ако заједно увидимо да су прехранбени домаћи производи алат будућности.

Средње образовање у Републици Српској, школска 2024/2025. година

Ученици најчешће бирали гимназију

Након завршетка основне школе, дјевојчице су најчешће бирале гимназију – општи смјер, као и занимања медицински техничар и економски техничар, док су дјечаци бирали занимање бравар – заваривач, гимназију – општи смјер и техничар CNC технологије

Образовање је важан елемент сваке модерне економије утемељене на знању. Средње образовање у Републици Српској доступно је свима под једнаким условима и није обавезно. Средње образовање и васпи-

тање је дјелатност од општег друштвеног интереса и обухвата различите врсте и облике образовања, којим се након завршене школе стичу знања, вјештине и компетенције потребне за рад у струци или за даљи наставак образовања.

Графикон 2. Уписани ученици средњих школа према струкама и полу, школска 2024/2025. година

У Републици Српској 44 средњошколска центра

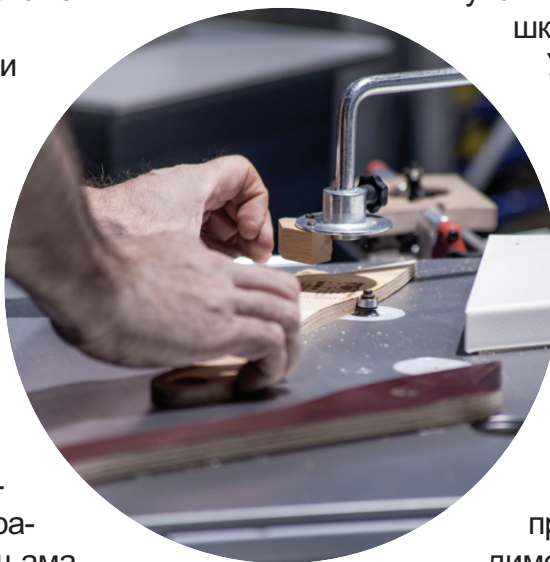
У зависности од врсте наставног плана и програма средња школа у Републици Српској може бити основана као гимназија, стручна техничка, стручна, умјетничка, вјерска и школа за дјецу са сметњама у развоју.

Школа може бити организована и као средњошколски центар.

Средњошколски центар је школа која у свом саставу образује ученике за највише четири струке изuzeв школа које образују дјецу са сметњама у развоју.

Према облику организовања, половина школа у Републици Српској су средњошколски центри.

Укупно 44 средњошколска центра смјештена у исто толико општина похађа скоро 15 хиљада ученика.

Све више ученика уписује стручне техничке школе

У школској 2024/2025. години средње образовање похађало је 35 118 ученика. Учесће ученика мушког и женског пола је скоро једнако. За посљедњих десет година, број ученика који похађа средњу школу мањи је за 6 971.

У односу на почетак прошле школске године, укупан број ученика већи је за 0,8%. Укупан број ученика уписаних у први разред средње школе већи је за 1,8%. Међутим, ако посматрамо упис у прве разреде према врсти школе видимо да је број ученика уписаних у први разред гимназије мањи за 5,0%, док се број ученика уписаних у стручне техничке школе повећао за 4,6%. Број ученика уписаних у први разред стручне, умјетничке, вјерске и школе за дјецу са сметњама у развоју није се значајно промијенио.

Графикон 3. Најпопуларнија занимања за ученике у I разреду средње школе, школска 2024/2025. година

Графикон 4. Најпопуларнија занимања за ученице у I разреду средње школе, школска 2024/2025. година

Струке и занимања

Средње образовање у Републици Српској стиче се у трогодишњем или четворогодишњем трајању. Изузетак је православна вјерска средња школа у којој образовање траје пет година. Стручна занимања стичу се трогодишњим образовањем, док се у четворогодишњем трајању завршава гимназија и стичу стручна техничка, умјетничка и вјерска занимања.

Занимања средњег стручног образовања разврставају се у струке: пољопривреда и прерада хране; шумарство и обрада дрвета; геологија, рударство и металургија; машинство и обрада метала; електротехника; хемија, метали и графичарство; текстилство и кожарство; геодезија и грађевинарство; саобраћај; угоститељство и туризам; економија, право и трговина; здравство; култура и умјетност и остале дјелатности. Највећи број ученика мушког пола образовао се у струци

Машинство и обрада метала, док се највећи број ученица образовао за занимања у струци Економија, право и трговина.

Бравар заваривач за ученике, гимназија за ученице

Када посматрамо појединачна звања и занимања по струкама, постоје значајне разлике у полној структури. У 2024/2025. години првих пет најпопуларнијих занимања за ученике првог разреда била су бравар – заваривач, гимназија – општи смјер, техничар CNC технологије, техничар рачунарства и програмирања, те аутомеханичар.

С друге стране, ученице су приликом уписа у средњу школу најчешће бирале гимназију – општи смјер, затим занимања медицински техничар, економски техничар, пословно – правни техничар, те царински техничар. Васпитно – образовни рад у школској

2024/2025. години у средњим школама обављао је 4 116 запослених. Од тога је било 3 828 наставника, а 288 стручних сарадника. У средњим школама запослено је и 901 лице која обавља остале послове као што су администрација и одржавање школе.

Највећи број ученика завршио је гимназију – општи смјер

Средње образовање у периоду од 26. септембра 2023. до 25. септембра 2024. године завршило је 9 048 ученика. Највећи број ученика завршио је општи смјер у гимназији. Првих пет занимања које су стекли ученици мушког пола, поред гимназије, су бравар заваривач, техничар CNC технологије, техничар рачунарства и програмирања и електричар електроинсталатер. Првих пет занимања које су стекле ученице су, поред гимназије, медицински техничар, економски техничар, пословно – правни техничар и друштвено – језички смјер у гимназији.

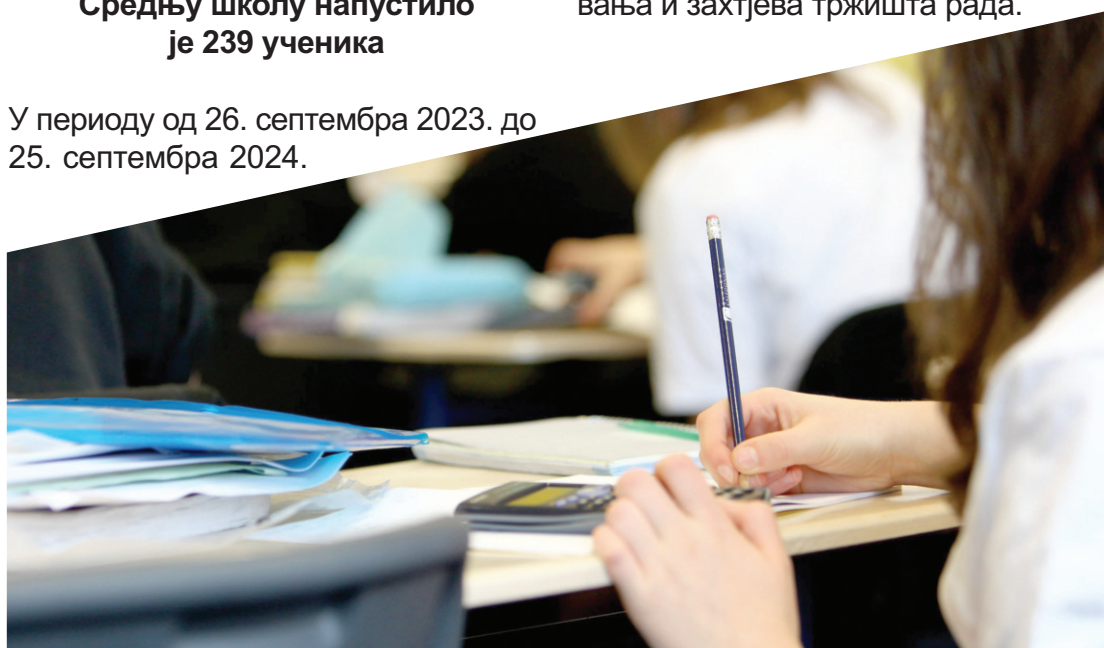
Средњу школу напустило је 239 ученика

У периоду од 26. септембра 2023. до 25. септембра 2024.

године средње образовање напустило је 239 ученика, од чега је 62,3% ученика мушког пола. Због лошег успјеха, школу је напустило њих 82, из социјалних разлога 14, из економских разлога 8, док је 135 ученика школу напустило из осталих разлога.

Да би младима осигурали квалитетну будућност нико не смије бити равнодушан према образовању. Образовање је важно и због тога јер представља канал преко кога се младим људима преносе знање и искуство. С тим у вези, образовање представља основу човјековог стицања, проширивања и богаћење знања, индивидуалног раста и развоја те стицања вјештина при чему посебно мјесто заузима средње образовање.

Избор занимања у средњој школи може представљати и почетак каријере младих људи. Како би ученици који заврше средњу школу, а не желе наставити даље образовање, стечена знања, вјештине и компетенције примјенили за обављање рада у струци потребна је боља повезаност образовања и захтјева тржишта рада.

Билjna производња у Републици Српској у периоду 2020-2024. година

Природни потенцијали недовољно искориштени

Иако се сектор билjне производње сусреће са проблемима и изазовима, постоје и бројне могућности за њено унапређење, а то су: интензивирање билjне производње, гајење продуктивнијих билjних врста и сорти, дигитализација производње, развој органске производње, локална прерада производа, смањење губитака, ЕУ фондови

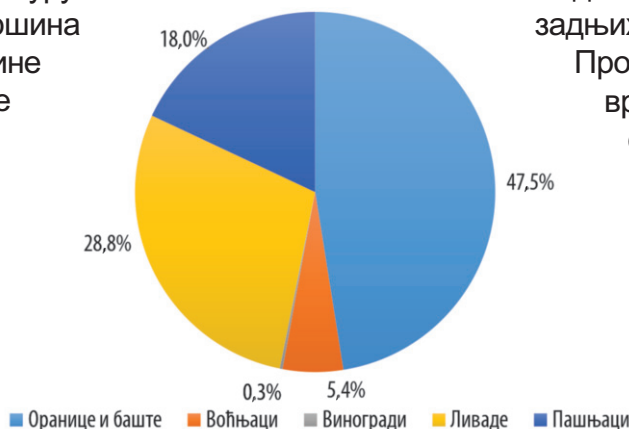
Билjна производња представља први степен у производњи органске материје, а која се обавља узгојем културних билjака. Главни циљ билjне производње је омогућавање билjци што потпунијег искоришћавања расположивих услова, како би дала што бољи принос, а самим тим повећала количину произведене хране. Чист ваздух и вода, те плодно земљиште обезбјеђују Републици Српској повољне почетне услове за развој билjне производње. Међутим, климатске промјене које су посљедњих година све израженије, у многоме отежавају производњу и чине је ризичном и мање исплативом. Република Српска је релативно богата земљишним ресурсима, јер има више потенцијално обрадивог земљишта по становнику од већине земаља свијета. Структуру пољопривредних површина Републике Српске чине обрадиве површине (оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци) и необрадиве површине. Потенцијално обрадиве површине су знатно веће, али се све не

обрађују. У 2024. години обрађено је 401 269 ha. Обрађена површина се по годинама не мијења много и углавном се креће од 370 до 400 хиљада ha. У структури обрадивих површина највећи дио чине оранице и баште, скоро пола, те је и њихово учешће у укупној билjној производњи највеће. Остали дио обрадивих пољопривредних површина чине вишегодишњи засади, те ливаде и пашњаци.

Оранице и баште се уобичајено користе за сјетву четири групе усјева и то: житарице, индустријско билjе, крмно билjе и поврће. Структура засијаних површина на ораницама и у баштама се посматрано по годинама врло мало мијења. Највеће површине су под житарицама и оне се повећавају, док производња крмног билjа стагнира, а што је дјелимично посљедица благог опадања броја стоке

задњих година.

Производња поврћа и индустријског билjа такође стагнира или благо опада, што је резултат недостатка прерађивог

Графикон 1. Структура пољопривредних површина у РС у 2024. години

Табела 1. Структура обрадивих површина у РС у периоду 2020-2024. година

Обрадиве површине, ha	2020	2021	2022	2023	2024
Оранице и баште, ha	204 301	201 428	199 637	203 648	190 771
Воћњаци, ha	33 221	30 776	27 163	22 733	21 682
Виногради, ha	673	604	624	609	647
Ливаде, ha	93 216	94 338	102 488	83 408	115 747
Пашњаци, ha	40 941	50 673	66 672	59 969	72 422

вачких капацитета. Оваква структура засијаних површина на ораницама и у баштама индиректно говори и о степену интензивности пољопривредне производње, јер најинтензивнија и највреднија производња по ha је код поврћа и индустријског биља, а она је у случају РС заступљена на само 13 - 15% укупно обрађених површина.

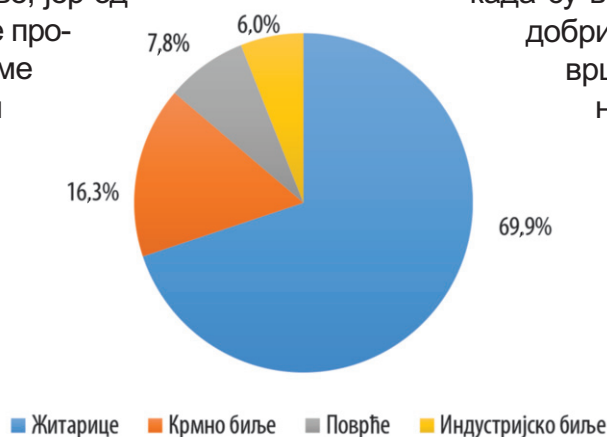
Житарице

Најзаступљенија група усјева на ораницама су житарице и чине око 70% засијаних површина. Технологија њихове производње је релативно једноставна, мање радно и капитално интензивна, а могућност складиштења и продаје добра, те је то један од разлога зашто се највише сију. Житарице су такође значајне јер представљају основу прехранбене сигурности становништва и најважнији су сегмент пољопривредне производње, јер од њихове остварене производње у многоме зависи стање и развој цјелокупне пољопривреде у РС. Сама структура засијаних површина под житарицама незнатно варира по годи-

нама и највише зависи од тржишне потражње и временских услова у току саме сјетве. Врхунац у количини произведених житарица смо имали 2020. године, а након те године биљежи се благи пад у производњи појединих житарица, првенствено кукуруза, што је последица дјелимично временских прилика, али и смањења сточног фонда (свињска куга).

Кукуруз је доминантан усјев у укупној производњи житарица са учешћем од око 60-65%. Климатске промјене и неповољни временски услови (недостатак падавина) у кључним периодима развоја биљке, те смањен сточни фонд, утицали су на благи пад засијаних површина под кукурузом. Такође, сходно томе, остварена производња самог зрна кукуруза по годинама варира. У годинама са лошијим временским условима просјечан принос кукуруза је испод 5 t/ha, а

када су временски услови добри, као и на површинама које се наводњавају или су уз ријеке приноси се крећу и преко 10 t/ha. Друга најзаступљенија житарица је пшеница, чија сјетвена површина чини 20-25%

Графикон 2. Структура ораница и башта у РС у 2024. години

Табела 2. Производња кукуруза 2020-2024. година

	2020	2021	2022	2023	2024
Пожњевена површина, ha	94 543	93 916	81 321	75 635	75 113
Остварена производња, t	810 035	429 755	372 083	447 641	468 612
Просјечан принос, t/ha	8,6	4,6	4,6	5,9	6,2

Табела 3. Производња житарица 2020-2024. година

	2020		2021		2022		2023		2024	
	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha
Пшеница	43 416	5,9	36 351	5,0	39 235	4,9	46 171	3,7	36 771	5,0
Раж	1 216	4,0	1 009	3,3	1 309	3,0	794	2,5	938	3,5
Јечам	11 383	5,2	9 702	4,5	9 532	4,2	7 472	3,2	6 509	4,0
Зоб	9 399	4,2	8 023	3,6	9 511	3,4	8 381	3,1	8 377	4,0
Тритикале	2 819	4,6	2 793	4,1	2 970	3,9	2 401	3,4	2 233	4,6

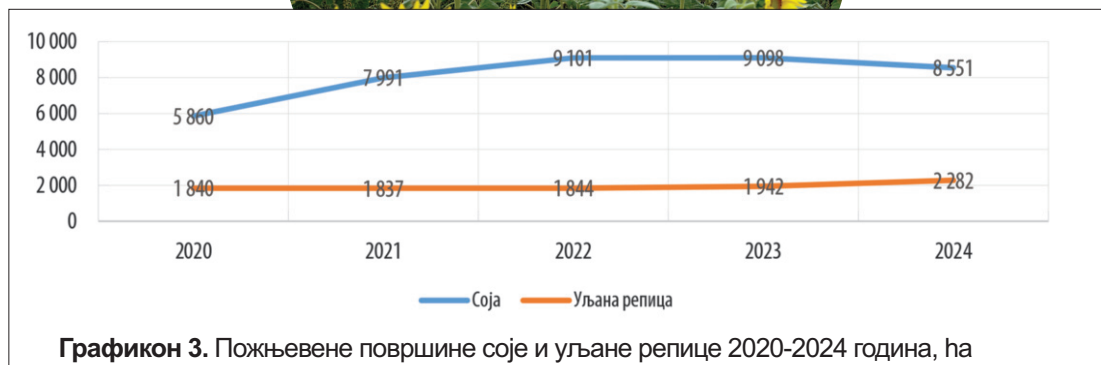
укупно засијаних површина. Површине под пшеницом се углавном из године у годину повећавају, јер се њена производња субвенционише по два основа (ha и kg) и вјероватно је то мотив повећане производње, као и сама прехранбена сигурност. Петогодишња серија података (2020–2024) показује да просјечни приноси пшенице у РС значајно варирају од године до године и крећу се од 3,7 до 5,9 t/ha.

Остале житарице се сију на знатно мањим површинама и не утичу много на укупно засијане површине У РС. У тренутним условима, постојећа производња житарица се

може повећати једино ако се повећа продуктивност производње (просјечни приноси по јединици површине), а што је могуће само уз наводњавање за шта је потребно повећање новчаних подстицаја.

Индустријско биље

У ранијим годинама индустријско биље је имало много већи значај у сјетвеној структури РС, на шта је утицао већи број прерађивачких капацитета, као и организовани откуп за потребе прерађивачке индустрије. Данас су количине про-

изведеног индустријског биља релативно скромне (око 10% засијаних површина). Просјечни приноси индустријског биља су такође доста скромни. Више од половине површина засијаних индустријским биљем у Републици Српској је под сојом и те површине имају тренд повећања. Један дио соје производи се за производњу сточне хране, а један дио за потребе рафинисања у

јестива уља. Значајно мање површине су под уљаном репицом и сунцокретом и оне се одржавају за хвалу јућ и само подстицајним мјерама Владе РС. У Републици Српској, посебно у дијелу Посавине и Херцеговини се традицио-

нално раније доста узгајао дукан. Међутим, данас је та производња изузетно мала. Разлог смањења сјетвених површина под дуканом је првенствено недостатак прерађивачких капацитета (нема ни једне фабрике за прераду дукана), али и застарјели сортимент. Производња шећерне репе у РС је такорећи изузетно мала због

престанка са радом и стечаја једине шећеране у Републици Српској.

Повртарство

Значајна и економски најисплативија грана пољопривреде је повртарство. Међутим и поред њене рентабилности, у РС већином се одвија за властите потребе. Веома мали број је тржишно оријентисаних произвођача, а разлог

томе су ограничени прерађивачки капацитети, недостатак откупљивача, као и радне снаге, те веома захтјевна производња. Скоро 50% производње поврћа у Републици Српској чини кромпир. Његова производња се одвија на значајним површинама, али је просјечан принос

још увијек релативно низак у односу на развијене земље Европе. И поред тога Република Српска успијева да произведе довољне количине кромпира за своје потребе (иако се и даље увози). Након кромпира најзначајније површине под поврћем чине пасуљ и купус. Рекордна производња купуса је

Табела 4. Производња кромпира 2020-2024. година

	2020	2021	2022	2023	2024
Пожњевена површина, ha	5 842	4 466	5 152	4 887	5 466
Остварена производња, t	125 116	50 237	57 453	64 746	103 848
Просјечан принос, t/ha	21,4	11,2	11,2	13,2	19,0

била 2020. године, преко 50 000 t, а задњих година се незнатно смањује. Производња пасуља је такође у благом паду. Поврће се на нашим просторима још увијек углавном гаји на отвореним површинама, јер су за подизање пластеника и стакленика потребна велика новчана улагања. Међутим, због значајних климатских промјена, производња поврћа ће се морати све више усмјеравати ка производњи у заштићеном простору, како би имала економску оправданост.

Крмно биље

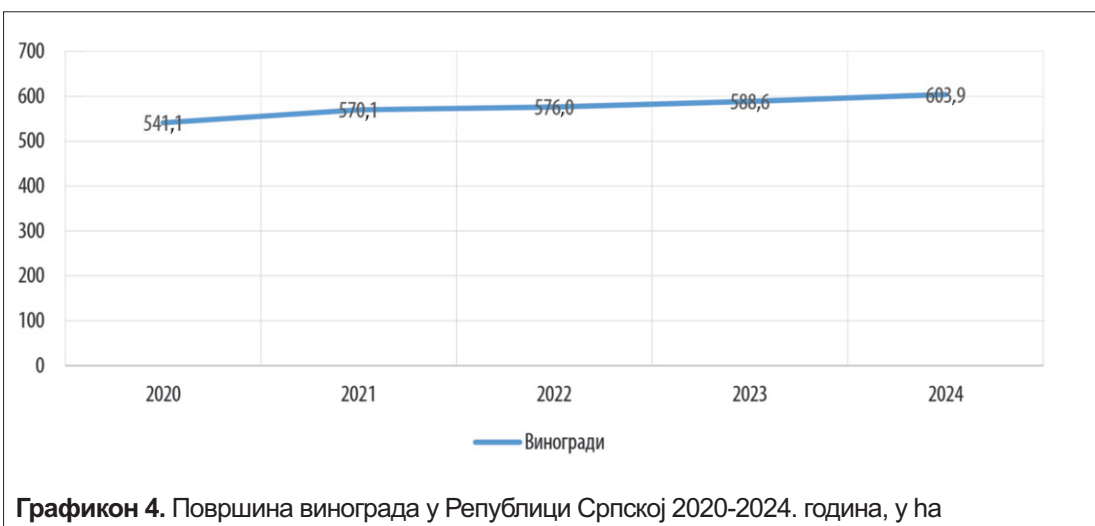
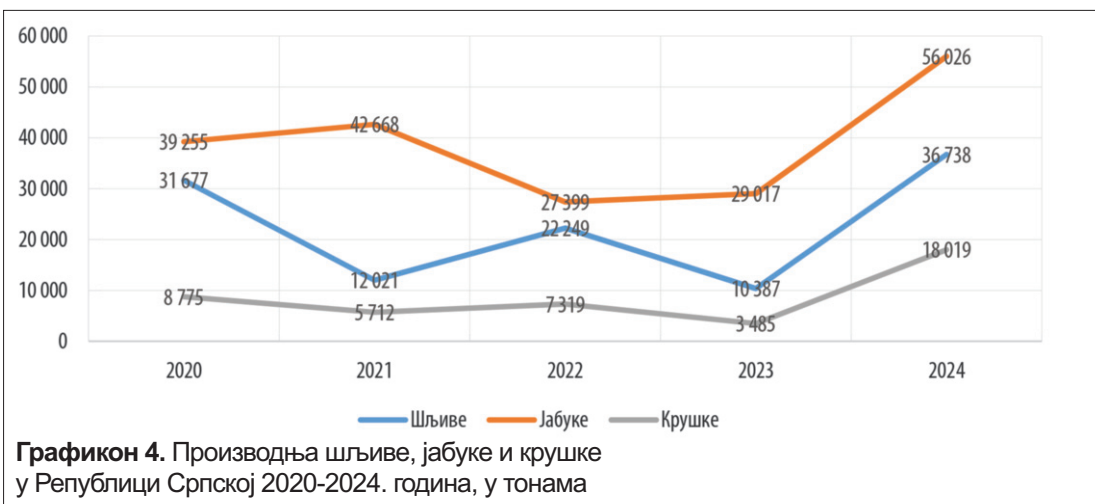
Производња крмног биља у Републици Српској је у уској вези са врстом, бројем и начином гајења стоке. Највеће површине засијане су дјетелином, лутцерком, те разним мјешавинама вишегодишњих трава које чине око 60% укупне производње крмног биља. Значајно учешће у производњи крмног биља, као и исхрани стоке има силажни кукуруз, који се најчешће сије као накнадни усјев, а понекад се због лоших временских услова кукуруз намијењен за производњу жита, пожање раније и искористи као силажа. У 2024. години у РС је произве-

дено 239 000 t силажног кукуруза, а у неким годинама је производња била чак и преко 300 000 t. Производња силажног кукуруза чини око 20% укупне производње крмног биља. Осим засијаног крмног биља, велики значај у исхрани стоке имају природне траве са ливада и пашњака и њихова кориштена површина је директно зависна о сточном фонду.

Воћарство и виноградарство

У Републици Српској воћарство има дугу традицију, а посебно производња шљиве, под којом се налазе и највеће површине. Површина интензивних плантажних засада шљиве је 4 705 ha. Међутим, укупне површине под шњивом су знатно веће, али их је веома тешко прецизно дефинисати, јер је на нашим просторима још увијек присутан традиционални узгој воћа који подразумева узгој са већим размаком између стабала, као и узгој на окућницама и то углавном старих аутохтоних сорти. Укупна производња шљиве доста варира по годинама и највише зависи од временских прилика у

прољеће (касни прољећни мразеви). Кад посматрамо последњих пет година, 2024. година је била рекордна по производњи шљиве и производња је износила 36 740 t. Ове године, због прољећних мразева, велике количине падавина и немогућности оплодње у прољеће очекује се упола мања производња шљиве у односу на претходну годину. Осим шљиве, на нашим просторима доста се узгаја јабука и крушка. Њихова производња је интензивнија, али и њихови приноси доста варирају по годинама, зависно

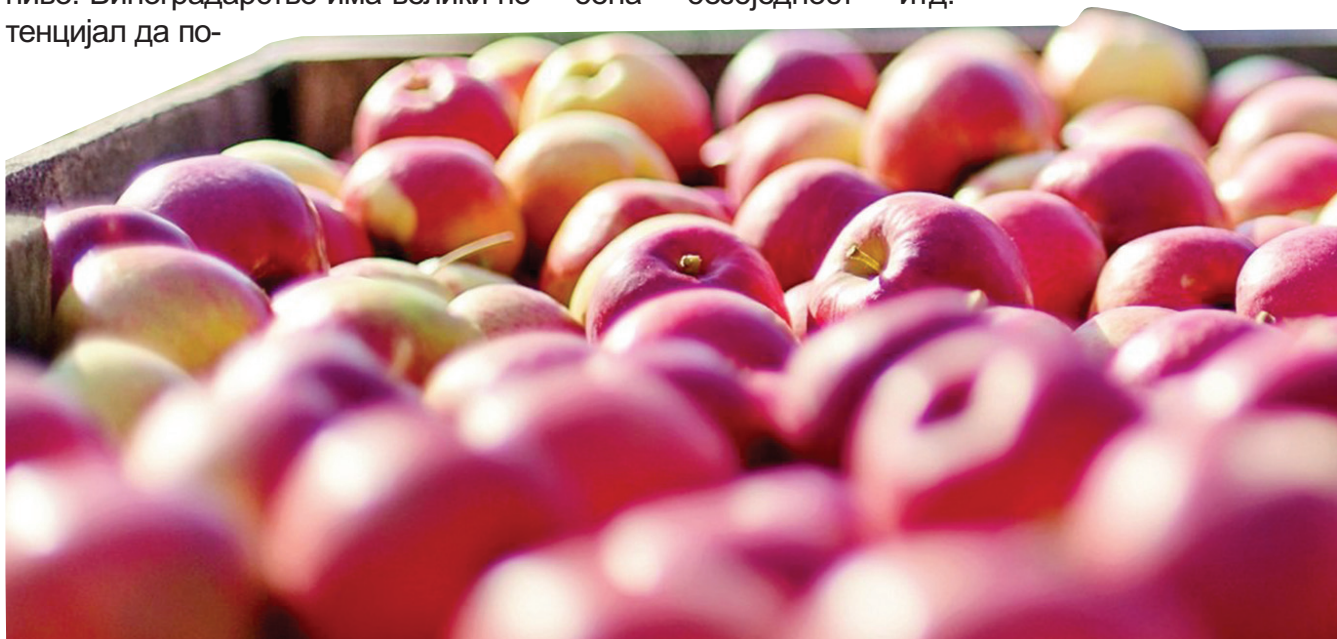
од временских услова.

Површине засада осталог воћа (трешње, вишње, брескве) су доста мање, јер је њихова производња још захтјевнија. Производња јагодичастог воћа (малине, купине, ароније, боровнице), која је прије десетак година била у експанзији, задњих пар година бљежи значајан пад производње. Разлог томе су јако лоши тржишни услови, недостатак откупљивача, складишног простора (хладњаче), нестабилна цијена итд. Виноградарство у Републици Српској је посебно изражено у региону Херцеговине, гдје постоји дуга традиција у производњи вина. Међутим, задњих година и у сјеверним предјелима Републике Српске подигнути су бројни мањи виногради, који су утицали на повећање укупних површина винограда. Виноградарство је веома захтјевна област пољопривреде, која поред основних предуслова, захтијева и велику стручност у производњи вина, тако да су на нашим просторима виноградарци суочени и са недостатком стручног кадра, који би производњу вина подigli на виши ниво. Виноградарство има велики потенцијал да по-

стане један од значајнијих сегмената у пољопривредној производњи РС, те се треба даље радити на рејонизацији производње, заштити географског поријекла вина, као и промоцији вина на домаћем и иностраном тржишту. Површина винограда се из године у годину повећава и тренутно је под интензивним плантажним виноградима 673 ha. Укупна производња остварена на тим површинама варира по годинама, а 2025. година сматра се да ће оборити рекорд по производњи. Очекује се производња од око 5 300 t грожђа.

Унапређење пољопривреде

Унапређење пољопривреде у Републици Српској је изузетно значајно, обзиром на мјесто које пољопривреда у цјелини заузима у њеној привредној структури. Значај пољопривреде се огледа кроз више аспеката: економски – учешће у БДП-у, запошљавање, извоз; друштвени - развој инфраструктуре; демографски -задржавање становништва на селу; стратешки - прехранбена безбједност итд.

Учешће пољопривреде у стварању бруто домаћег производа (БДП) Републике Српске је и даље високо (око 6%) и релативно је међу највећим у Европи. То међутим, није последица нарочите развијености пољопривреде Републике Српске, него, прије свега, слабе развијености осталих грана привреде. Обзиром на велики значај и удио у БДП-у, потребно је учинити све како бисмо искористили постојећи природни потенцијал и унаприједили пољопривреду, а прије свега биљну производњу, која је покретач и за остале области пољопривреде. Такође, кад говоримо о пољопривреди у Републици Српској, иако званични подаци говоре о малом броју људи запосленим у сектору пољопривреде, јер они нису званично регистровани као запослена лица, морамо имати у виду да то ипак није тако и да јако велики број људи живи од пољопривреде или је директно зависан од ње, те је и то један од битних разлога зашто је потребно обратити велику пажњу на унапређење пољопривреде.

Иако се сектор пољопривреде сусреће са бројним про-

блемима и изазовима, као што су недовољна и застарјела механизација, старење сеоског становништва, слаба удружења произвођача, тржишни вишкови појединих култура итд. постоје исто тако и бројне могућности за њено унапређење, а то су: интензивирање биљне производње, гајење продуктивнијих биљних врста, дигитализација производње, крчење нових површина погодних за производњу, развој органске производње, локална прерада производа, смањење губитака, ЕУ фондови, итд. Такође, иако Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде сваке године додјељује новчане подстицаје за развој пољопривреде и села, те доноси Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја, потребно је та средства значајно повећати и осигурати њихов континуитет, јер циљ подстицајних активности мора бити усмјерен не само на смањење трошкова произвођача, ефикасност производње, повећање физичког обима производње, већ и на повећање саме сигурности пољопривредних произвођача.

Какви су услови становања домаћинства у Републици Српској Купатило са WC-ом не посједује 1,7% стамбених јединица

У градском подручју све стамбене јединице имају електричну енергију, док у неградским подручјима 0,1% стамбених јединица нема електричну енергију.

У стамбеној јединици која има купатило са тоалетом живи 98,3% домаћинства, док 51,2% има гаражу. Башту има 55,0 % стамбених јединица

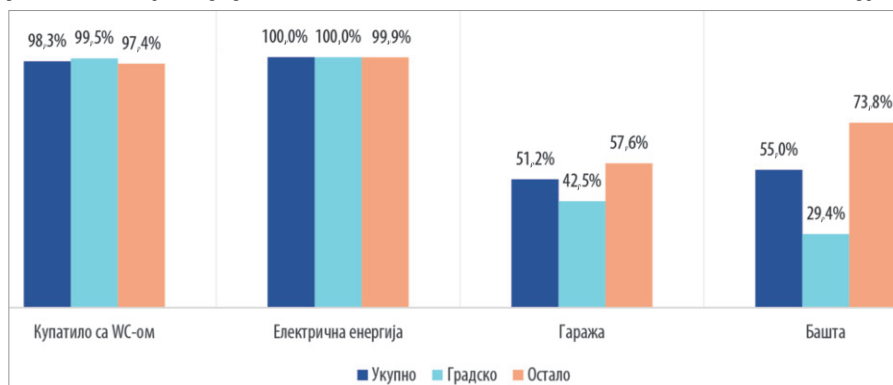
Карактеристике и типови стамбених јединица и домаћинства, расположивост услуга, посједовање трајних потрошних добара, законски статус кориштења стамбених јединица, висина издатака за плаћање режијских трошкова, представљају основне информације за анализу услова становања домаћинства у Републици Српској. Према анкети о потрошњи домаћинства спроведеној 2021/2022. године, највећи проценат домаћинства живи у посебним кућама, 75,5%, док 19,9% домаћинства живи у стамбеним зградама, а 4,6% домаћинства живи у дијелу куће. Већина домаћинства, 92,8% су власници стамбене јединице у којој живе.

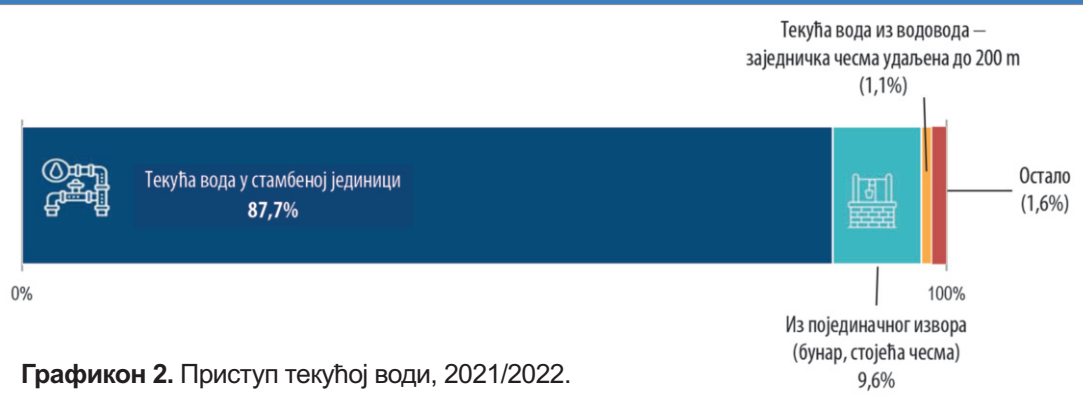
Само 5,5% домаћинства живи у стамбеној јединици у којој је домаћинство купац или подстанар, док је 1,7% домаћинства бесплатни корисник стамбене јединице.

Просјечна површина главне стамбене јединице у Републици Српској је 85 м². У просјеку, самци живе у мањим стамбеним јединицама у поређењу са осталим типовима домаћинства. Поред самачких домаћинства, самохрани родитељи и брачни парови без дјеце живе у релативно мањим стамбеним јединицама. У највећим стамбеним јединицама живе домаћинства са удруженим члановима или брачни парови са 3 или више дјеце. У градском подручју све стамбене јединице имају електричну

енергију, док у неградским подручјима 0,1% стамбених јединица нема електричну енергију. У стамбеној јединици која има купатило са тоалетом

Графикон 1. Домаћинства са приступом купатилу са WC-ом, електричној енергији, гаражи и башти, 2021/2022.

живи 98,3% домаћинстава, док 51,2% има гаражу. Башту има 55,0 % стамбених јединица.

Текућу воду у стамбеној јединици или из појединачног извора у непосредној близини има 97,3% домаћинстава у Републици Српској.

Централно гријање из топлана има 11,0 % домаћинстава у Републици Српској, а 29,8% има етажно гријање. Највећи проценат домаћинстава користи појединачне пећи, 59,2%. Основни енергент који се користи за гријање путем појединечне пећи је угаљ, дрво и остала чврста горива, чак 90,8%, затим електрична енергија 7,4 % и остали енергенти 1,8%.

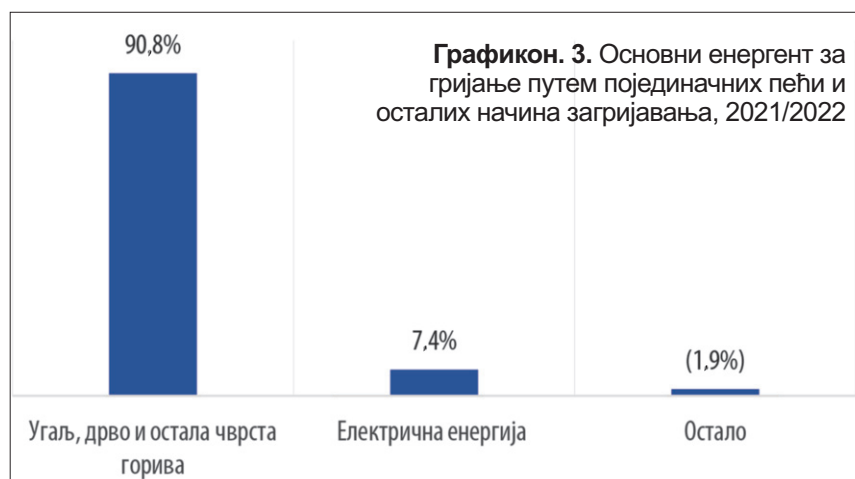
Трајна потрошна добра

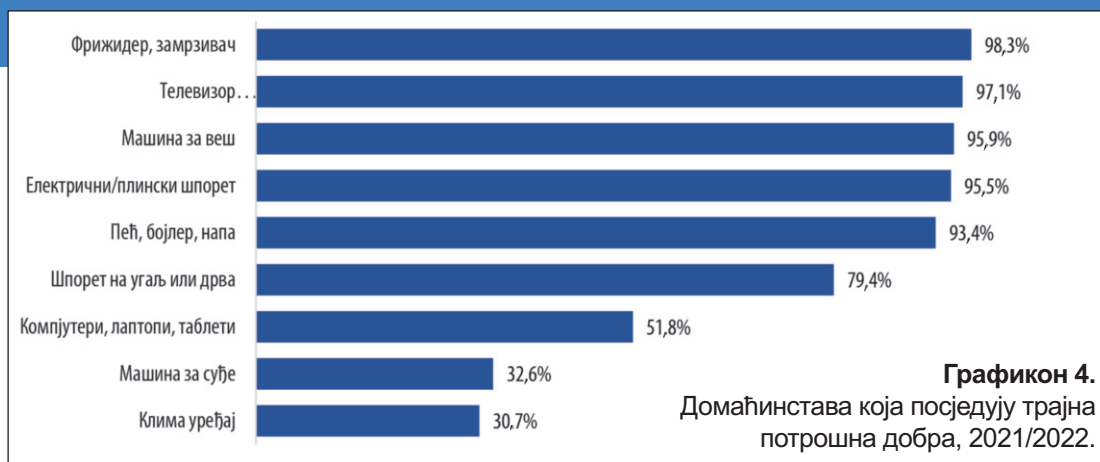
Највише домаћинстава (30,3%) живи у стамбеној јединици са три собе, затим слиједе домаћинства која живе

у стамбеној јединици са четири собе (23,7%). Мали је проценат домаћинстава која живе у једној соби. Скоро сва домаћинства у Републици Српској имају трајна потрошна добра: фрижидер, електрични или плински шпорет, машину за веш. У свим случајевима проценти прелазе 90%. Мањи је проценат домаћинстава у која имају машину за суђе и клима-уређај.

Аутомобиле посједује 67,7% домаћинстава. Према типу домаћинства, проценат посједовања аутомобила у случају самачких домаћинстава млађих од 65 година је 42,4%, вриједност је нешто виша у случају брачних парова без дјете који су старији од 65 година и износи 53,5%. Самачка домаћинства старија од 65 година ипак имају најнижи проценат посједовања аутомобила, 12,7%. Око 60% самохраних родитеља посједују аутомобил, док су ти проценти код

брачних парова са једним, двоје или троје и више дјеце и код брачних парова са дјецом који живе са сродницима или родителјима значајно већи и крећу се у распону од 78-98%. У Републици

Српској 90,5 домаћинства посједује барем један мобилни телефон, док 52,0% домаћинства има фиксни телефон.

Социјална укљученост

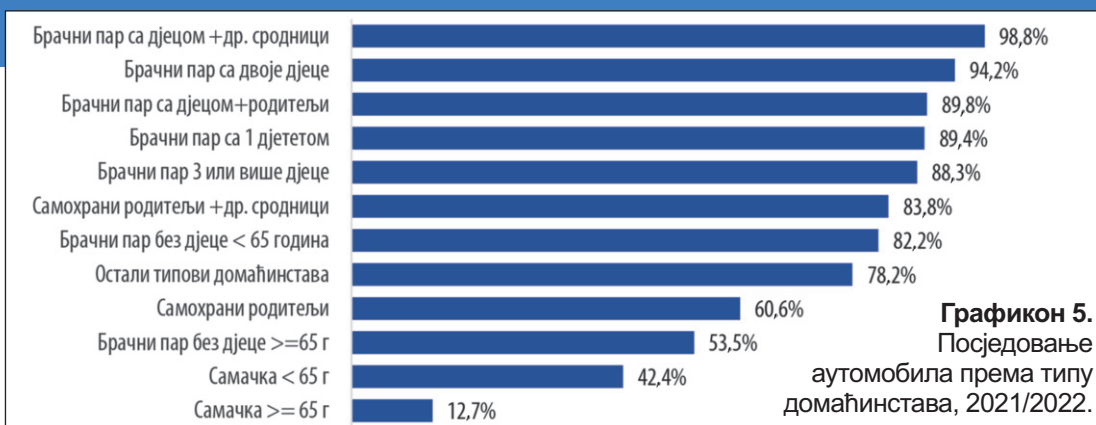
Да би се добила мјера социјалне укључености становништва у Републици Српској, испитивани су услови у којима живе, почевши од карактеристика њихових стамбених јединица и најближег окружења, преко доступности основних услуга неопходних за пристојан живот па све до могућности плаћања редовних мјесечних трошкова и материјалне депривације. Највећи проблем везан за стамбену јединицу у Републици Српској била је влага у зидовима и темељима која је евидентирана код скоро сваког десетог домаћинства, док је свако тринаесто домаћинство имало проблем са неадекватним гријањем стамбене јединице. Проблеме са трулим прозорима, оквирима или вратима имало је скоро свако осамнаесто домаћинство, а проблем са загађењем околине и са буком споља имало је свако тридесето домаћинство. Удио домаћинства који имају проблеме неадекватно освијетљене стамбене јединице и кров који прокишњава је 2,8%, а домаћинства која живе у подручју које има проблема са кримина-

лом, насиљем и вандализмом живи око 1,0% домаћинства.

Највише приступачна услуга коју смо мјерили у Републици Српској је продавница мјешовите робе, јер је 75,1% домаћинства изјавило да такве услуге користе лако или веома лако. Ова врста услуге је ипак теже доступна за скоро свако пето домаћинство у Републици Српској, посебно у неградским подручјима гдје 35,2% домаћинства још увијек тешко или веома тешко има приступ продавницама, док је у градским подручјима таквих домаћинства само 4,1%. Нешто слабије су доступне услуге примарне здравствене заштите, 65,9% домаћинства има лако или веома лако доступну примарну здравствену заштиту. Међутим, у неградским подручјима скоро половина домаћинства (46,4%) тешко или врло тешко приступају услугама примарне здравствене заштите. У градским насељима, такве проблеме има свако петнаесто домаћинство. Поштанске услуге су домаћинствима у Републици Српској доступне у проценту од 65,5%. Проблеме у њиховом кориштењу има скоро свако треће домаћинство и то у неградским насељима свако друго, а у градским свако дванаесто домаћинство.

Јавни превоз

Значајно је напоменути да јавни пре-

воз не користи 39,2% домаћинства у Републици Српској. Четири од десет домаћинства има лак или веома лак приступ услугама јавног превоза у Републици Српској. Проблеме у том приступу пријавило је свако пето домаћинство, у неградским насељима 3 од 10 домаћинства и свако петнаесто домаћинство у градским насељима имају тај проблем.

Банкарске услуге у Републици Српској користи 92,3% домаћинства, скоро 60% домаћинства до њих долази лако или веома лако, док 3 од 10 домаћинства имају проблем доступности банкарских услуга. Више од пола домаћинства у неградским насељима и свако тринаесто домаћинство у градским насељима има тај проблем.

Образовање

У погледу приступачности предшколског и основног образовања треба напоменути да ове услуге користи 46,7% домаћинства у Републици Српској. Лак или веома лак приступ овим услугама имају 3 од 10 домаћинства у Републици Српској, док свако осмо домаћинство има приступ тешко или врло тешко. Међутим, ако се посматрају само домаћинства која користе ове услуге, онда је учешће домаћинства која лако или веома лако користе услуге предшколског и основног

образовања далеко већи и износи 73,4%, и то 93,4% у градским и 54,3% у неградским подручјима.

Материјална ускраћеност

У Републици Српској изненадни издатак од 400 КМ не може да поднесе 64,1% домаћинства, а одлазак на годишњи одмор у трајању од једне седмице себи не може да приушти 50,7% домаћинства.

Аутомобил не посједује 32,3% домаћинства, док финансијске потешкоће у плаћању станарине, режија, рата за кредит стамбени и/или потрошачки кредит има 10,6% домаћинства. Домаћинства која не могу себи да приуште месни, пилећи или рибљи оброк бар сваки други дан има 10,1%. Оних који не могу себи приуштити адекватно гријање стамбене јединице је 7,2%, не посједују веш машину је 4,1%, а домаћинства која не посједују телевизир има 2,9%. Све претходно набројано су индикатори материјалне ускраћености.

Материјално ускраћеним домаћинствима (појединцима) се сматрају домаћинства (појединци) која су ускраћена према најмање три индикатора материјалне ускраћености, док су веома материјално ускраћена она домаћинства (појединци) која су ускраћена према најмање четири индикатора материјалне ускраћености.

Вођење и ажурирање података о просторним јединицама од суштинског значаја за статистику

Како промјена граница кроји базе и евиденције

У појединим градовима и општинама извршено је низ промјена на територијалним јединицама у периоду од 2011. године до 2025. године. Од укупно 63 територијалне јединице већег нивоа (градови/општине), у оквиру 20 јединица је дошло до промјена (31,7%). Прегруписавање је неопходно урадити како би се обезбиједила упоредивост података

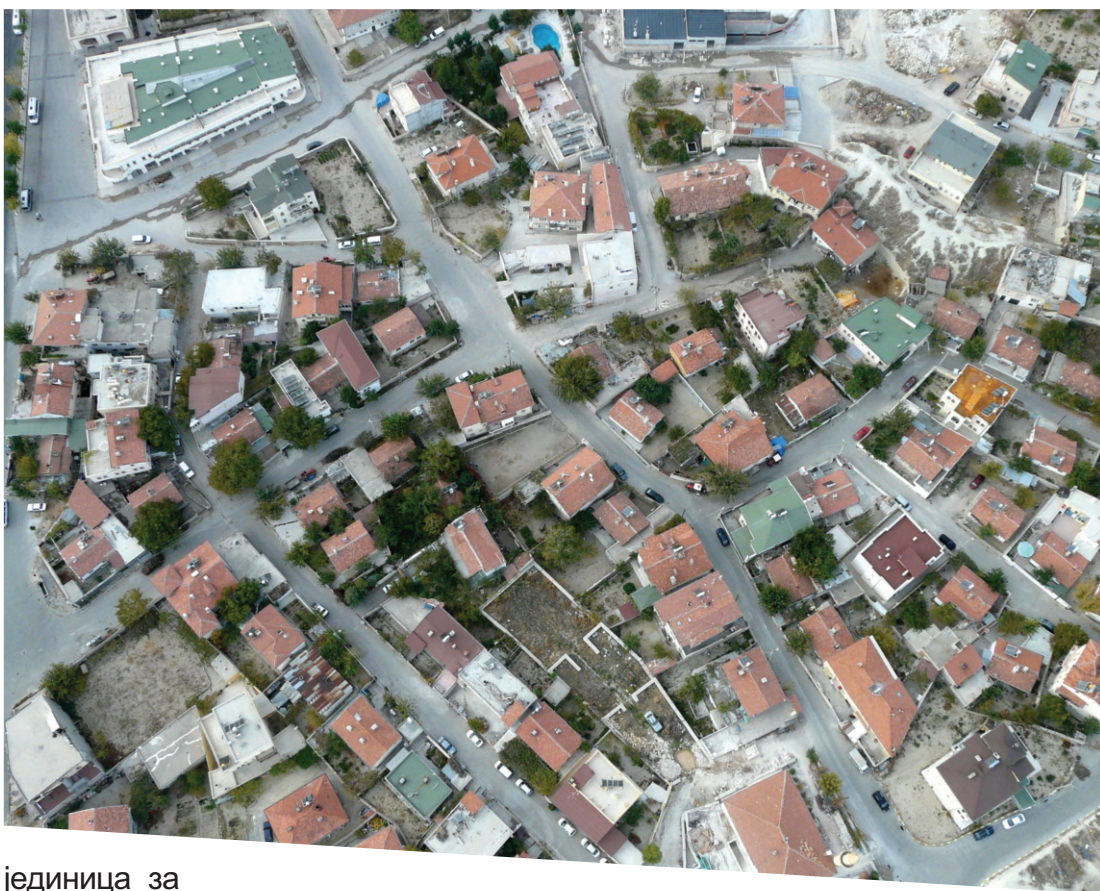
Потреба за формирањем Регистра просторних јединица веома је стара. Најстарији од познатих регистара је регистар земљишта, који се може сматрати и најстаријим просторним регистром у свијету и код нас. Касније су за потребе државне администрације вођени регистри срезова, општина, насељених мјеста итд. Године 1959. и 1960. израђена је мрежа статистичких кругова за потребе спровођења статистичких истраживања и обезбјеђења упоредивих временских серија за поједине просторне јединице, без обзира на њихове промјене.

Основу Регистра просторних јединица Републике Српске чине геодетске подлоге (топографске карте и топографско-катастарски планови). Статистички кругови су најмање просторне једи-

нице чија мрежа покрива цијелу територију Републике Српске. То су сталне јединице чије се границе могу мијењати само у изузетним случајевима по утврђеним критеријумима. Вођењем Регистра просторних јединица Републике Српске и његовим сталним одржавањем у ажурном стању омогућава се дугорочна временска и просторна упоредивост података свих истраживања за просторне јединице које обухвата и прегруписавање и агрегирање података прикупљених по статистичким круговима.

Регистар просторних јединица

Регистар просторних јединица службена је евиденција Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове. Вођење Регистра просторних

јединица за подручје Републике врши Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске у сарадњи са Републичким заводом за статистику и Министарством управе и локалне самоуправе. Републички завод за статистику преузима од Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове Регистар просторних јединица за потребе евидентирања, прикупљања, обраде и публикавања статистичких података. Регистар административних јединица Републике Српске, градова и јединица локалне самоуправе, води Министарство управе и локалне самоуправе.

Регистар насељених мјеста Републике Српске води Министарство управе и локалне самоуправе. Регистар административних јединица и насељених мјеста чине атрибутивни подаци о про-

сторним јединицама (град, јединице локалне самоуправе и насељена мјеста). Сви наведени регистри су интегрални дијелови Регистра просторних јединица.

Циљ вођења Регистра

Циљ вођења Регистра просторних јединица је да се на јединствен начин и једнозначно одређује територија и врши идентификација постојећих и новообразованих просторних јединица и да се постојеће евиденције воде на јединствен начин. Јединствен регистар, између осталог, омогућава ефикасније прегруписавање података о просторним јединицама из ранијих пописа са подацима текућег пописа иако је временски размак између њих 10 и више година. Без постојања јединстве-

ног Регистра просторних јединица на територији Републике Српске првенствено је немогуће ефикасно и засновано на савременим принципима, вођење Регистра становништва, као и добијање адресних података за све структуре становништва. Такође, кориштење евиденција јединственог Регистра просторних јединица је неопходно за повезивање података из различитих извора за посматрану просторну јединицу, посебно повезивање података из регистара и евиденција о пословним субјектима и предузетницима и евиденција пребивалишта/боравишта становништва.

Промјене у јединицама Регистра

Закон о територијалној организацији Републике Српске уређује територијалну организацију, као и услове и поступак за територијалну промјену у Републици Српској.

Под промјеном у Регистру просторних јединица подразумијева се: настанак, престанак просторне јединице, промјена границе, промјена припадности вишем територијалом нивоу, промјена назива, промјена матичног броја јединице и промјена статуса просторне јединице. Приликом формирања нове просторне јединице (насељеног мјеста, јединице локалне самоуправе) на захтјев јединице локалне самоуправе, Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове израђује графички приказ до најнижег нивоа - статистичког круга. Након приложене графичке документације и захтјева, Министарство управе и локалне самоуправе, покреће законску процедуру за формирање нове јединице о чему одлучује Влада Републике Српске. Након формирања нове јединице Министарство управе и локалне самоуправе доставља од-

луку Републичкој управи за геодетске и имовин-

Табела 1. Формирање општине Станари издвајањем НМ града Добоја, период 2014.

Град/ општина	Број насељених мјеста		% обухвата НМ након промјене	Број домаћинстава		% обухвата домаћинстава након промјене
	Прије промјене	Након промјене		Прије промјене	Након промјене	
Добој	83	70	84,3	25 447	22 941	90,2
Станари	-	13	15,7	-	2 506	9,8

Извор: Евиденција промјена просторних јединица Републике Српске 2025 године, РЗС РС
Резултати Пописа 2013, Градови, општине, насељена мјеста, РЗС РС

ско-правне послове. Затим Геодетска управа одлуку са графичким приказом доставља Републичком заводу за статистику Републике Српске који новоформираној јединици додјељује матични број. Затим се одлука објављује у Службеном гласнику РС. Како би се осигурао континуитет у праћењу и прерачунавању података, Републички завод за статистику у оквиру статистичког Регистра просторних јединица евидентира везе између просторне јединице прије и после промјене.

У процесу припреме за провођење Пописа сатановништва 2013. године срећен је шифарник територијалних јединица (општина; насељених мјеста) и урађени су нови јединствени матични бројеви за цијелу БиХ, а самим тим и за Републику Српску. С обзиром на то да је до тада кориштен шифарник територијалних јединица (општина; насељених мјеста) Савезне Републике БиХ за све дијелене територијалне јединице користили су се истим матичним бројевима јединица, што је доводило до проблема приликом упаривања података на нивоу БиХ.

Такође, то је представљало проблем и у другим административним базама које користе шифарнике територијалних јединица (општина; насељених мјеста) у својим евиденцијама. Након

2011. године матични бројеви територијалних јединица (општина; насељених мјеста) Републике Српске почињу са цифром 2 (ФБиХ са 1; Брчко Дистрикт са 3).

На овај начин ријешен је проблем шифарског дуплирања. Међутим, четири општине и даље имају исти назив у Републици Српској и ФБиХ.

То су: Фоча, Купрес, Трново и Пале што у неким случајевима ствара забуну у административним евиденцијама приликом уписа адресних података уколико се не упише одговарајући матични број територијалне јединице.

Статусне промјене

Статусне промјене, у овом смислу, односе се на формирање градова, односно прелазак територијалне јединице са статуса општине на статус града.

У Републици Српској формирано је 12 градова. Једанаест градова у свом саставу нема општина као нижих територијалних јединица (Бања Лука, Бијељина, Градишка, Дервента, Добој, Зворник, Лакташи, Приједор, Теслић, Требиње), а један (Источно Сарајево) у саставу града има шест општина (Источна Илиџа, Источно Стари Град, Источно Ново Сарајево, Пале, Соколац и Трново).

Табела 2. Број насељених мјеста (НМ) унутар града/општине на којима је дошло до промјена, период од 2011. до 2025.г.

Назив града/општине	Укупно НМ захваћених промјеном	Укупно НМ у општини	% промјена
Берковићи	4	20	20,0
Бијељина	13	67	19,4
Источна Илиџа	10	11	90,9
Калиновик	4	73	5,5
Козарска Дубица	1	61	1,6
Лакташи	1	37	2,7
Милићи	19	52	36,5
Модрича	16	23	69,6
Пелагићево	1	11	9,1
Петрово	1	7	14,3
Пријавор	3	64	4,7
Соколац	13	96	13,5
Угљевик	3	23	13,0
Хан Пијесак	21	26	80,8
Шамац	2	21	9,5
Шековићи	2	39	5,1
Зворник	25	68	36,8
Лопаре	25	29	86,2
Укупно	164	728	22,5

Извор: Евиденција промјена просторних јединица Републике Српске 2025 године, РЗС РС

Табела 3. Број домаћинстава у насељеним мјестима (НМ) захваћени промјенама, период од 2011. до 2025.г.

Назив града/општине	Укупно домаћинстава у НМ са промјеном	Укупно домаћинстава у општини	% промјена
Берковићи	267	636	42,0
Бијељина	3 946	34 309	11,5
Источна Илиџа	1 569	4 981	31,5
Калиновик	407	783	52,0
Козарска	71	7 492	0,9
Лакташи	204	11 293	1,8
Милићи	3 486	4 779	72,9
Модрича	7 322	8 553	85,6
Пелагићево	16	1 787	0,9
Петрово	46	2 532	1,8
Пријавор	263	12 166	2,2
Соколац	2 691	4 276	62,9
Угљевик	242	4 867	5,0
Хан Пијесак	1 260	1 390	90,6
Шамац	237	5 609	4,2
Шековићи	160	2 517	6,4
Зворник	8 962	17 673	50,7
Лопаре	2 465	5 107	48,3
Укупно	33 614	130 750	25,7

Извор: Евиденција промјена просторних јединица Републике Српске 2025 године, РЗС РС

Резултати Пописа 2013, Градови, општине, насељена мјеста, РЗС РС

Промјене на насељеним мјестима

Промјене на насељеним мјестима (НМ) могу бити промјене назива и промјене граница (спајање, припајање, подјела, издвајање). Промјене назива не захтијевају прегруписање података који се односе на насељено мјесто нити промјену шифре насељеног мјеста, док промјене граница захтијевају прегруписавање података и прешифровање у базама. На примјер, промјене које су се десиле на границама града Добоја и Зворника захтијевају, прегруписавање података, јер је дошло до промјене величине територијалне јединице.

- 2014. из града Добоја издвајањем тринаест цијеловитих насељених мјеста формирана је општина Станари (Таб.1)

- 2025. мијењају се границе града Зворника и општине Лопаре услед подјеле насељеног мјеста Кисељак између града Зворник и општине Лопаре (Таб.2, Таб.3).

Утицај промјена на базе и евиденције

Већина статистичких показатеља се објављује за ниво града/општине, те највећи дио промјена на насељеним мјестима не захтијева реструктурирање објављених података. Изузетак су подаци који се односе на новоформирану општину Станари, као и показатеља за град Добој. Формирање општине Станари издвајањем насељених мјеста из града Добоја је посебна промјена извршена 2014. године. Гдје су цијеловита насељена мјеста издвојена из града Добоја и формирана општина Станари. У овом случају неопходно је реструктурирање

података како би се обезбиједила временска упоредивост показатеља за ове територијалне јединице (таб.1). У складу са законским процедурама у појединим општинама извршено је низ промјена на територијалним јединицама у периоду од 2011. године до 2025. године. Од укупно 63 територијалне јединице већег нивоа (градови/општине) у оквиру 20 јединица је дошло до промјена (31,7%) (таб.1, таб.2). Циљеви јединица локалне самоуправе који се желе остварити промјенама граница насељених мјеста су различити и захватају већи или мањи број насељених мјеста. Највећи проценат промјена на насељеним мјестима имају општине Источна Илиџа (90,9%) и Хан Пијесак (80,8%) (таб.1, таб.2). Промјенама које су извршене у општини Источна Илиџа захваћено је 31,5% од укупног броја домаћинстава (таб.3). Из овога се може закључити да је промјена проведена на насељеним мјестима која су слабо насељена што неће довести до великих промјена у административним евиденцијама о домаћинствима, појединцима, пословним субјектима, предузетницима итд. За разлику од Источне Илиџе, општина Хан Пијесак је извршила велико прегруписавање које је захватило 90,6% од укупног броја домаћинстава (таб. 3). Ове промјене захтијевају усклађивање готово свих података о домаћинствима, појединцима, пословним субјектима итд. у административним евиденцијама. Прешифрирање и

преструктурирање података у статистичким базама и евиденцијама је уобичајена статистичка активност. Међутим, у случају промјена на територијалним јединицама већи проблем представљају административне базе и евиденције. Највећи недостатак представља недовољна увезаност административних регистара који се налазе у различитим институцијама. Поред тога и ограничавајуће законске процедуре које најчешће захтијевају ажурирање података само на основу захтјева странке. С обзиром да промјене на територијалним јединицама највише зависе од иницијативе самих становника локалне заједнице, немогуће је предвидјети колико и када ће неке од њих настати. Али, оно што је могуће унаприједити јесте боља увезаност различитих институција и административних регистара у којима се између осталог евидентира и податак о локацији (адреса; насељено мјесто; град/општина) како би се обезбиједила што већа ажурност података.

Свјетски дан статистике 20. октобра 2025. године обиљежен широм свијета

„Квалитетна статистика и подаци за све“

Ове године Свјетски дан статистике обиљежен је четврти пут, а тема је била „Квалитетна статистика и подаци за све“. У данашњем свијету, висококвалитетна статистика је важнија него икад, јер поуздани статистички подаци служе као полазна основа креаторима политика, предузећима и грађанима да се носе са сложеностју ових турбулентних

Свјетски дан статистике обиљежава се 20. октобра сваке пете године како би се истакла витална улога података у друштвено-економском развоју и доношењу одлука. Први пут је обиљежен 2010. године, с циљем подизања свијести јавности о важности висококвалитетне статистике и његовања међународне сарадње у тој области. Ове године обиљежен је четврти пут, а тема је била „Квалитетна статистика и подаци за све“. У данашњем свијету, висококвалитетна статистика је важнија него икад, јер поуздани статистички подаци служе као полазна основа креаторима политика, предузећима и грађанима да се носе са сложеностју ових турбулентних времена. Статистика баца свјетло на проблеме који би иначе могли остати скривени, помажући нам у нашој мисији да никога не оставимо иза себе. Завод се придружио овој глобалној иницијативи у настојању да статистику приближи корисницима и покаже колико су поуздани подаци важни за доношење брзих и одговорних одлука.

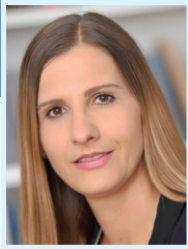
„Сваки плански документ, стратегија развоја, програм, па чак и најобичнија

анализа полазну основу морају да имају у статистици, односно податку. Када одлучују гдје ће градити школу, болницу или путеве, носиоци власти увијек прво морају да консултују статистику. Управо подаци дају одговор на та питања. Из једног овако малог примјера огледа се

сав значај статистике“, поручио је, поводом Свјетског дана статистике, директор Завода Дарко Милуновић.

Из Уједињених нација су у склопу Свјетског дана статистике позвали државе чланице, међународне партнере, академску заједницу, медије и цивилно друштво да заједнички промовишу значај тачних, независних и транспарентних информација, као јавног добра. У оквиру обиљежавања, Одјељење а статистику УН организовало је 20. октобра глобални 24-часовни маратон посвећен размјени знања и искустава из области података - онлајн догађај који повезује све континенте и временске зоне. У току трајања програма биле су представљене иновације у раду с подацима, примјери добре праксе из различитих земаља, панел-дискусије, квизови, анкете и интерактивни садржаји који приказују моћ података да повезују људе, идеје и подстичу позитивне промјене.

Подаци који повезују институције: административни извори као темељ модерне званичне статистике

У времену убрзаних економских и друштвених промјена, званична статистика представља темељ доношења одлука заснованих на чињеницама, израде јавних политика и стратешких програма, али и важан ослонац развоја друштва у цјелини. У том је процесу пресудан њезин континуирани развој, прилагођавање новим технологијама, потребама корисника и савременим стандардима управљања подацима. Управо тај процес модернизације представља срж пројекта „ЕУ за повећање употребе административних извора података у производњи званичне статистике у Босни и Херцеговини – ЕУ4АДМИН“, чији је главни циљ унапријеђење приступа, размјене и кориштења административних извора података. Корисници пројекта, финансираног европским средствима, су три статистичке институције – Агенција за статистику Босне и Херцеговине, Федерални завод за статистику те Републички завод за статистику Републике Српске, које кроз пројектне активности интензивно раде на стварању културе рада с подацима и оптимизацији сарадње с административним изворима. На тај се начин подупиरे реализација, примарно, стратешких циљева развоја званичне статистике на свим административним нивоима у Босни и Херцеговини.

Суштина пројекта огледа се у постепеном преласку са традиционалних метода прикупљања података на модерне, дигитално засноване и међуинституционално повезане процесе који омогућавају ефикасније, поузданије те квалитетније прикупљање и кориштење

података. У том процесу административни извори, односно подаци које јавне институције прикупљају кроз своје редовне активности, постају кључни ресурс. Њихова интеграција у систем званичне статистике доноси бројне предности, од бољег квалитета података, смањења трошкова прикупљања, проширеног обухвата, смањења оптерећења извјештајних јединица, до јачања повјерења у статистички систем и многих других. Пројектни оквир обухвата десет статистичких домена у којима се развијају модерни приступи кориштењу административних података – краткорочне пословне статистике (индустрију те трговину и остале услуге), статистику криминалитета, саобраћаја, туризма, тржишта рада, животне средине, прихода и услова живота, демографије, националних рачуна и статистичког пословног регистра. Кроз наведене домене и унапријеђење сарадње с носиоцима и власницима административних података постављају се темељи даљњег развоја званичне статистике и њезино усклађивање с међународним праксама и стандардима. Уједно се јача и међуинституционална сарадња тијела јавног сектора која управљају подацима те самим тиме изграђује инфраструктура која омогућава доношење одлука утемељених на чињеницама. Вриједност пројекта износи 1.949.440 еура, а реализује се уз финансијску подршку Европске уније до марта 2026. године. Техничку подршку имплементацији пружа пројектни конзорцијум који чине GOPA Worldwide Consultants, Државни завод за статистику Републике Хрватске и Статистички уред Републике Словеније.

Завод се и ове године представио на
Међународном београдском сајму књига

Публикације намијењене свим корисницима

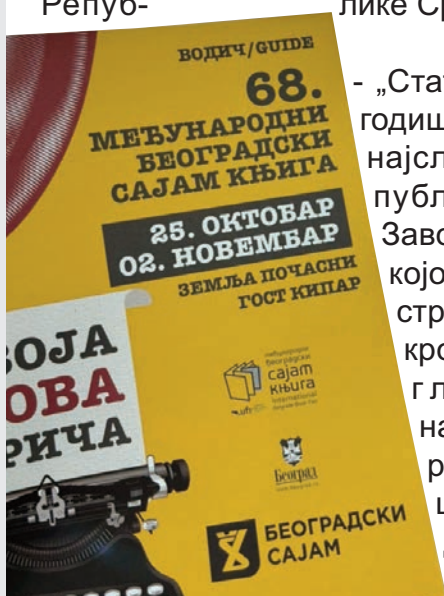
Представљени су „Статистички годишњак Републике Српске“, „Градови и општине Републике Српске“, „Ово је Република Српска“ и „Индикатори одрживог развоја Републике Српске“. Издања су намијењена широком кругу корисника за извођење различитих врста анализа

Републички завод за статистику је у четвртак 30. октобра 2025. године, на штанду Представништва Републике Српске у Србији, учествовао на Међународном београдском сајму књига, представивши најзначајније публикације: „Статистички годишњак Републике Српске“, „Градови и општине Републике Српске“, „Ово је Република Српска“ и „Индикатори одрживог развоја Републике Српске“.

Директор Завода Дарко Милуновић говорио је о „Статистичком годишњаку Републике Српске“, те „Индикаторима одрживог развоја Републике Српске“.

података о становништву, платама, индустрији, туризму и многим другим областима од значаја за Републику Српску. „Годишњак“ је намијењен широком кругу корисника за извођење различитих анализа, доношење одлука, развојних политика и стратешких планова. Са друге стране „Индикатори одрживог развоја Републике Српске“ корисницима дају увид у Програм Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године, који треба да их упозна са његовим циљевима, као и индикаторима којима се прати испуњеност тих циљева. Ријеч је о 17 глобалних циљева као што су свијет без сиромаштва, свијет без глади, здравље и благостање, квалитетно образовање, достојанствен рад и економски раст. Публикација има 80 страна, представљено је 88 индикатора, а овим издањем настојимо да одговоримо на потребе за ситемским приказом стања у областима које су од кључне важности за одрживи развој – истакао је Милуновић.

Велимир Савић, начелник одјељења за правне, кадровске и опште послове, представио је публикације „Ово је Република Српска“ и „Градови и општине Републике Српске“.

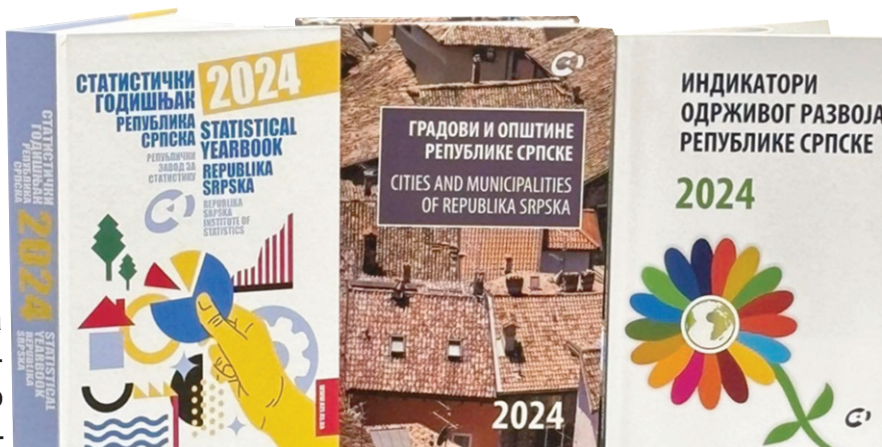

- „Ово је Република Српска“ је занимљива и популарна статистичка публикација, чији је концепт издања такав да се основни подаци из најважнијих статистичких области о Српској представе кратко, језгровито и разумљиво широком кругу наших чита- лаца. „Градови и општине Републике Српске“ су посебна публикација у којој кроз различите области нашим корисницима пружамо најзначајније податке о јединицама ло-

калне самоуправе у Републици Српској – рекао је Савић.

Завод од 2011. године учествује на међународној смотри књига у Београду, која је ове године одржана 68. пут.

Визуализација статистичких података примјеном ГИС технологије

циљу што бољег и квалитетнијег презентовања статистичких података,

Републички завод за статистику (РЗС), све више користи различите методе, технике и алате за визуализацију помоћу којих бројке добијају очигледнију и занимљивију димензију.

Међу начинима визуализације истакнуто мјесто заузима картографско представљање статистичких података коришћењем софтверских пакета географског информационог система (ГИС). Уз помоћ ГИС технологије, статистички подаци који имају и просторну димензију (а то је већина њих) представљени су како путем статичних карата (картограма, картодијаграма и сл.), тако и интерактивних веб карата.

У одређивању Завода да прати савремене трендове дисеминације у системима званичне европске и свјетске статистике, као и настојању да се иде у сусрет будућности, између осталог, посвећена је пажња и мултимедијалној картографији. Примјена ове апликативне технологије, која је у евидентној експанзији, у оквиру РЗС се реализује, прије свега, ослањањем на властите људске ресурсе и коришћењем софтвера отвореног кода.

Интерактивне веб карте омогућују кориснику активан однос према садр-

жају, конкретно према статистичким подацима „произведеним“ од стране РЗС, који се путем картографских метода презентују најширем кругу корисника. Поред електронских издања, такође и у штампаним публикацијама РЗС пружена је могућност да се преко QR кода помоћу мо-

билних телефона и других дигиталних уређаја, приступи овим садржајима, постављеним на глобалној инернет мрежи.

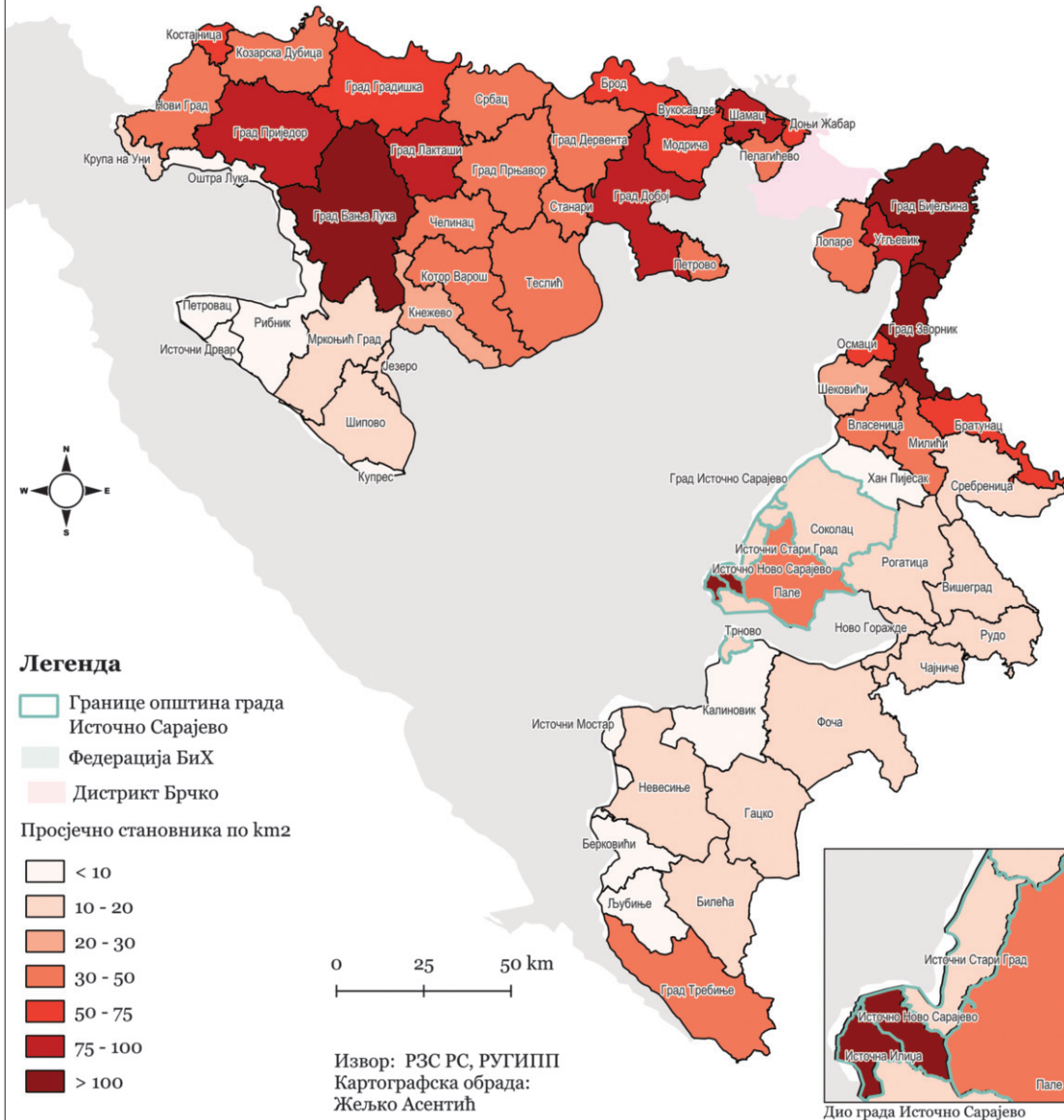
Поред приступа сетовима статистичких података и информација путем једноставног клика, у оквиру интерактивних веб карата, корисник може геолоцирати

координате картографске мреже и положај градова и општина у простору, измјерити раздаљине и површине, као и стећи конкретне увиде у просторну дистрибуцију статистичких показатеља Републике Српске. На тај начин, поред когнитивне вриједности

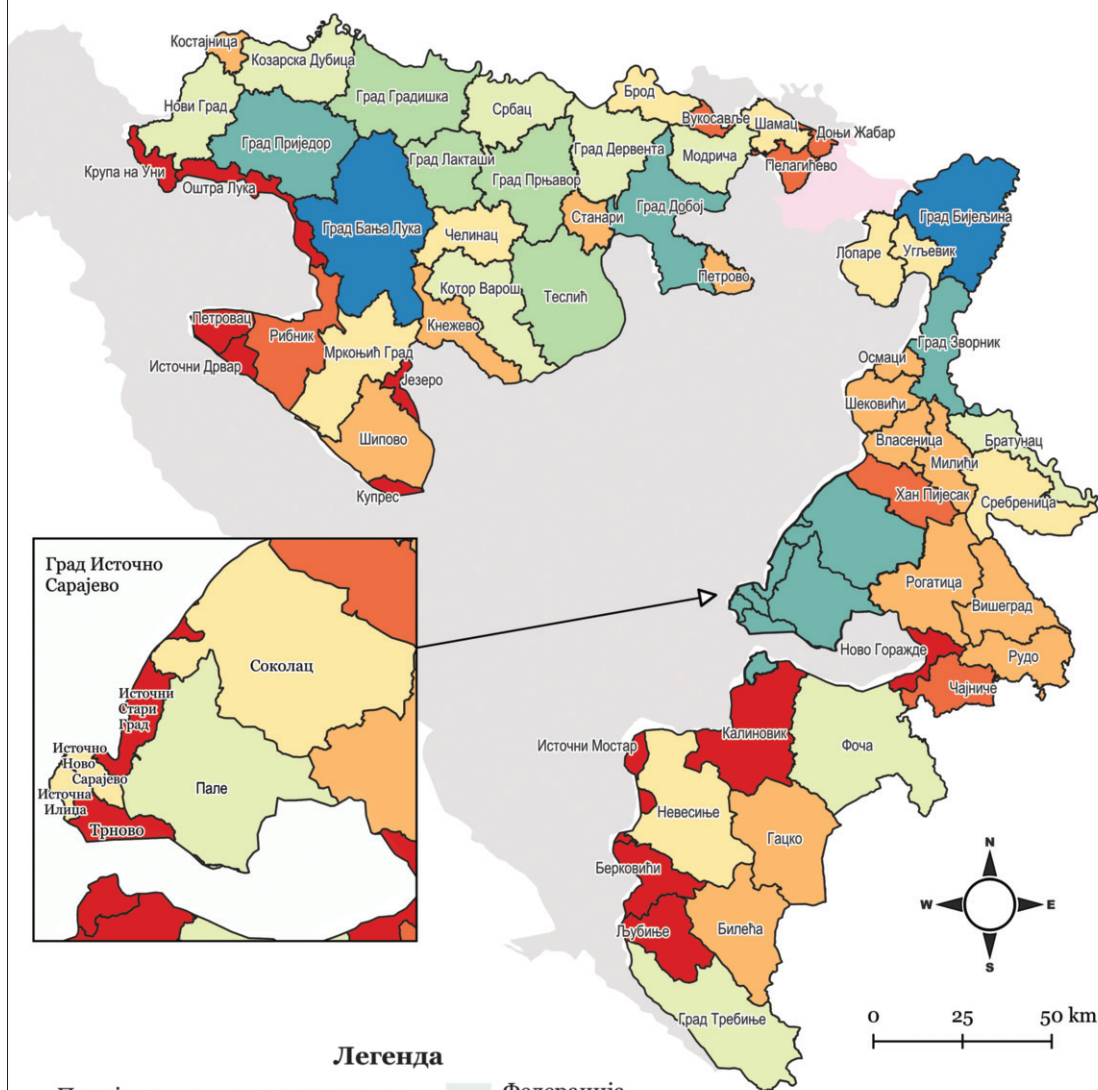
базиране на спознатим предностима илустрованог и визуелног садржаја, корисницима је поједностављена (са техничке стране) могућност компарације нумеричких података, а стара је истина да бројеви тек међусобним поређењем добијају пуно значење и смисао.

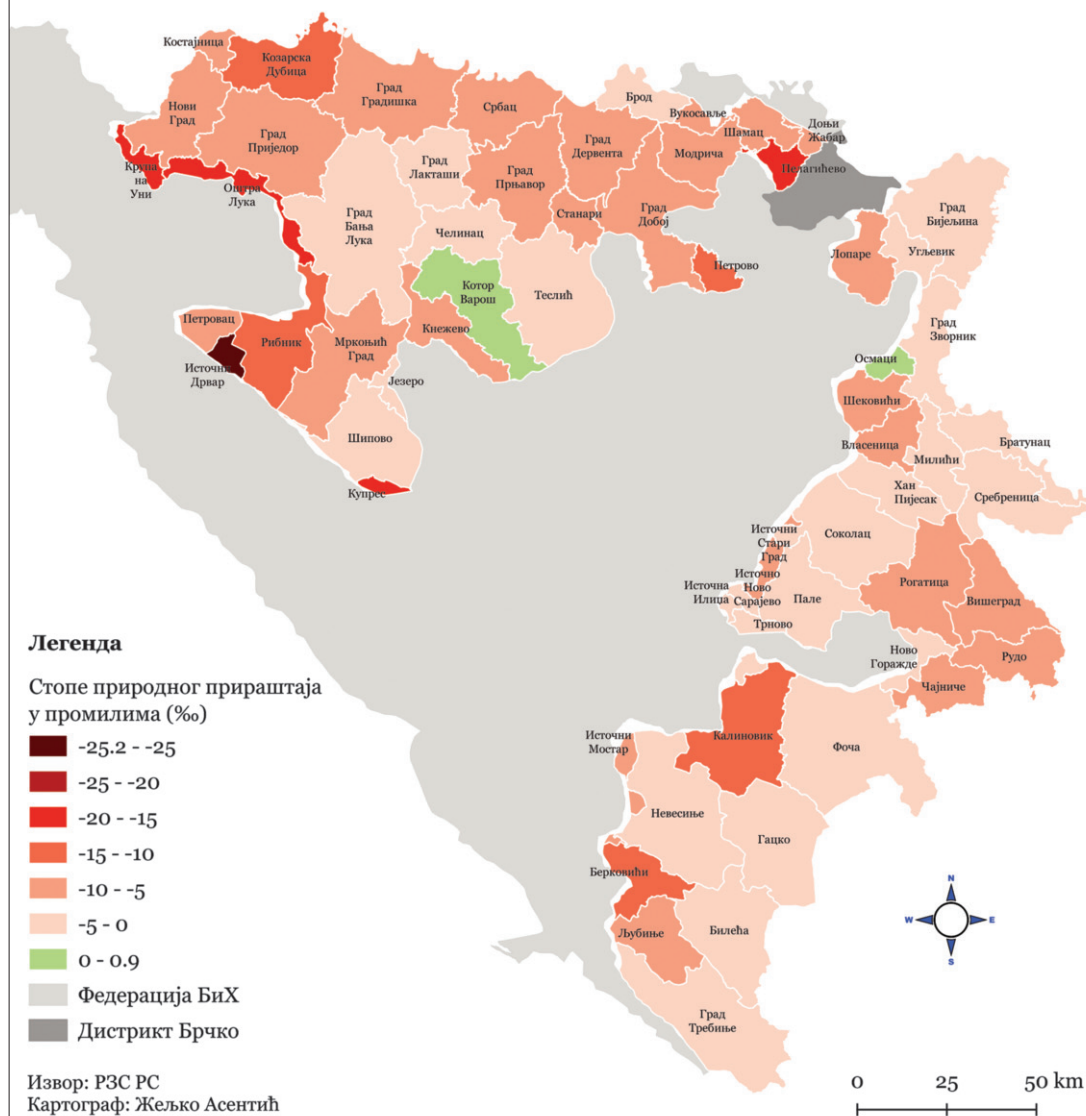
ГУСТИНА НАСЕЉЕНОСТИ ПО ГРАДОВИМА / ОПШТИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ПРЕМА ПРОЦЈЕНИ СРЕДИНОМ 2024. ГОДИНЕ

ПРОЦЈЕНЕ СТАНОВНИШТВА ПО ГРАДОВИМА / ОПШТИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
СРЕДИНОМ 2024. ГОДИНЕ

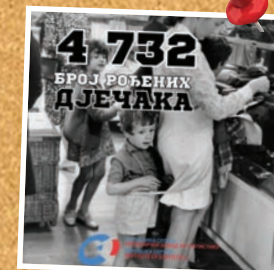
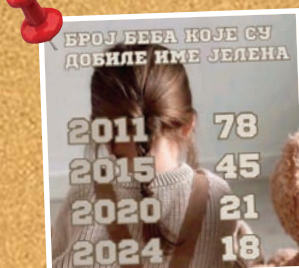

Стопе природног прираштаја у Републици Српској, 2024. године

Статистичка спајалица

РЕПУБЛИКА СРПСКА

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ

- ✓ ПРОФЕСИОНАЛНА НЕЗАВИСНОСТ
- ✓ ТАЧНОСТ И ПОУЗДАНОСТ
- ✓ ПРАВОВРЕМЕНОСТ И ТАЧНОСТ ОБЈАВЕ
- ✓ УСКЛАЂЕНОСТ И УПОРЕДИВОСТ
- ✓ ДОСТУПНОСТ И ЈАСНОЋА
- ✓ КООРДИНАЦИЈА И САРАДЊА
- ✓ ОВЛАШЋЕЊЕ ЗА ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА
- ✓ АДЕКВАТНОСТ РЕСУРСА
- ✓ ПОСВЕЋЕНОСТ КВАЛИТЕТУ
- ✓ СТАТИСТИЧКА ПОВЈЕРЉИВОСТ
- ✓ НЕПРИСТРАСНОСТ И ОБЈЕКТИВНОСТ
- ✓ ДОБРА МЕТОДОЛОГИЈА
- ✓ ОДГОВАРАЈУЋЕ СТАТИСТИЧКЕ ПРОЦЕДУРЕ
- ✓ УМЈЕРЕНА ОПТЕРЕЋЕНОСТ ДАВАЛАЦА ПОДАТАКА
- ✓ ЕКОНОМИЧНОСТ
- ✓ РЕЛЕВАНТНОСТ